

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЙ І ТАКТИК ЕКО-ПЕРЕКЛАДУ В
АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ НАПРЯМКУ ВІДТВОРЕННЯ
ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ ПРО КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ**

Кваліфікаційна робота

На здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські
мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська»,
ОПП «Художній переклад з
англійської мови, літературне
редагування та менеджмент
перекладацьких проектів»

Аліни ГОЛОВКИ

Науковий керівник:

д.філол.н., професор кафедри
теорії і практики перекладу з
англійської мови

Роксолана ПОВОРОЗНЮК

«Допущено до захисту»

Протокол № 8 кафедри

теорії і практики перекладу з англійської мови

ННІФ від 07.04.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАНОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Еколінгвістика та екопереклад: основні стратегії й тактики перекладу	7
1.1. Теоретичні засади еколінгвістики та екологічний дискурс.....	7
1.2. Екологічний дискурс та засоби масової інформації.....	16
1.3. Стратегії та тактики екоперекладу публіцистичних текстів.....	21
Висновки до Розділу 1	27
Розділ 2. Особливості перекладу англomовних екологічних термінів ...	28
2.1. Компаративний перекладацький аналіз функціонування екологічної лексики в публіцистичних текстах. Способи її відтворення.....	28
2.2. Корпусне дослідження екологічної термінології в англійських та українських текстах.....	38
Висновки до Розділу 2	48
Розділ 3. Способи відтворення англomовних екологічних термінів українською мовою	50
3.1. Особливості перекладу текстів про кліматичні зміни.....	50
3.2. Еквівалентність перекладу екологічної термінології.....	61
3.3. Відтворення емоційних та експресивних елементів у текстах про кліматичні зміни.....	64
Висновки до Розділу 3	69
ВИСНОВКИ	71
БІБЛІОГРАФІЯ	75
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Зміни клімату впливають на різні сфери людського життя, тож ніхто не може залишатися осторонь екологічних проблем. Засоби масової інформації все інтенсивніше висвітлюють питання, пов'язані із кліматичними змінами. У нашому дослідженні ми спробуємо з'ясувати, як англійські публіцистичні тексти висвітлюють зміни клімату, та проаналізувати способи перекладу екологічної термінології у паралельних статтях українською. Це дасть змогу з'ясувати, які основні стратегії та тактики використовуються для перекладу публіцистичних статей на екотематику.

Дослідження еколінгвістики та екоперекладу привертало увагу багатьох вітчизняних та закордонних дослідників. Еколінгвістику вивчали М. Галлідей, Е. Гауген, Л. Коханова, К. Кусько, Л. Масенко, Л. Сологуб, А. Стіб, Р. Харре, В. Шаховський; свій внесок в екопереклад внесли Л. Діаманті, П. Лайнс, Г. Ху; питання екологічного дискурсу в медіа займало чільне місце в роботах О. Бабири, Н. Гудзь, П. Мюльхойзера, І. Розмаріци, М. Стесяга та інших.

Тема роботи – застосування стратегій і тактик екоперекладу в англо-українському напрямку відтворення публіцистичних текстів про кліматичні зміни.

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідити, як англійські публіцистичні тексти про зміну клімату відтворюються в українських медіа. В українському перекладознавстві практично відсутні дослідження, які б у зіставному аспекті прослідковували використання екологічної термінології в англійських та українських публіцистичних текстах, способи її перекладу та дослідження корпусу англо-української екотермінології.

Наукова новизна роботи полягає в підході порівняльного аналізу, який вперше використано до перекладу текстів англійських ЗМІ про зміну клімату українською мовою.

Об’єктом дослідження є англійські публіцистичні статті про зміни клімату та їх паралельні тексти в українських ЗМІ.

Предметом дослідження є специфіка перекладу екологічної лексики у публіцистичних текстах, зокрема відтворення термінології.

Матеріалом дослідження є 31 паралельний текст про зміни клімату англійських та українських ЗМІ, перші розділи Кіотського протоколу та Паризької кліматичної угоди.

Мета роботи полягає у вивченні особливостей перекладу текстів англійських ЗМІ про зміну клімату українською мовою та проведенні корпусного дослідження екологічної термінології.

Відповідно до мети роботи були визначені наступні **завдання**:

- Дослідити теоретичні аспекти еколінгвістики, екологічного перекладу та екологічного дискурсу, а також виокремити різні підходи до їх тлумачення;
- Визначити домінантні перекладацькі стратегії та тактики, які використовуються під час відтворення текстів ЗМІ про зміну клімату;
- Проаналізувати статті про зміну клімату в англійських ЗМІ та їх українські паралельні тексти;
- Провести порівняльно-перекладацький аналіз функціонування екологічної лексики у текстах ЗМІ;
- Провести корпусне дослідження функціонування екологічної термінології у текстах англійських та українських ЗМІ;
- Проаналізувати способи перекладу англійських екологічних термінів українською мовою.

Методологічною основою дослідження стали наступні види аналізу:

- метод теоретичного аналізу для опрацювання та узагальнення матеріалів, пов’язаних із темою дослідження;

- метод корпусного дослідження для створення корпусів англійських та українських публіцистичних текстів та визначення особливостей вживання термінології;
- компаративний метод для порівняння екологічної лексики в англійських та українських текстах та визначення способів її перекладу;
- метод вибірки для виокремлення одиниць дослідження в обраних статтях;
- метод інтерпретативного аналізу для вивчення трансформацій у перекладі термінологічних одиниць з англійської на українську мову.

Теоретичну основу дослідження складають праці вітчизняних та закордонних дослідників з обраної проблематики. У процесі роботи було опрацьовано 70 теоретичних та довідкових джерел.

Практичне значення роботи визначається можливістю використовувати напрацьований матеріал для перекладу екологічної термінології у публіцистичних текстах. Результати дослідження можуть слугувати матеріалом для курсів перекладознавства та написання кваліфікаційних та наукових робіт, які стосуються даної теми.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що дана робота робить внесок у дослідження способів перекладу публіцистичних текстів на тему зміни клімату; висвітлює особливості екологічної лексики у даних текстах, а саме зосереджується на відтворенні екологічної термінології.

Структура магістерської роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Обсяг основної роботи становить 74 сторінки. Список використаної літератури містить 75 найменувань та 66 ілюстративних джерел (викладених на 18 сторінках).

У **вступі** розкривається актуальність обраної теми та її новизна, визначаються об'єкт та предмет дослідження, мета й завдання, вказується матеріал і методи дослідження, а також його практичне значення.

У **першому** розділі йдеться про теоретичні засади еколінгвістики, екоперекладу та екологічного дискурсу, описуються стратегії та тактики перекладу публіцистичних текстів.

Другий розділ складається із компаративного перекладацького аналізу функціонування екологічної лексики та корпусного дослідження екологічної термінології в англійських та українських публіцистичних текстах.

У **третьому** розділі наводяться методи перекладу англійських екологічних термінів та їх кількісне співвідношення та способи відтворення емоційно-експресивних елементів українською мовою.

У **висновку** підбиваються підсумки дослідження, у яких наводяться ключові способи перекладу англійської екологічної термінології на українську мову в публіцистичних текстах про кліматичні зміни.

РОЗДІЛ 1: ЕКОЛІНГВІСТИКА ТА ЕКОПЕРЕКЛАД: ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Теоретичні засади еколінгвістики та екологічний дискурс

Екологічна проблематика стає все більш важливою для сучасного суспільства. Мова є частиною екосистеми людини й відображає всі сфери людського існування. Еколінгвістика — це доволі новий напрям лінгвістики, який виник на перетині мовознавства та екології у другій половині ХХ століття. Дана субдисципліна зосереджується на фізичних та соціоекологічних контекстах функціонування мови та впливу мови на довкілля та екологію [65, с. 1–2]. Міжнародна асоціація еколінгвістики визначає еколінгвістику як галузь, що досліджує роль мови у взаємодії людей, видів та навколишнього середовища для підтримки життєдіяльності [69]. А. Стіб, перший в історії професор екологічної лінгвістики, пояснює термін “еколінгвістика” наступним чином: “еко” відображає вивчення дискурсу крізь екологічну призму, а “лінгвістика” пов’язана із використанням методів лінгвістичного аналізу [68, 6–10]. За визначенням вітчизняних вчених, “еколінгвістика – це нова міждисциплінарна галузь знань, яка вивчає взаємозв’язок між мовою та навколишнім середовищем, який базується на тому, як люди поведуться з природним світом під впливом думок, концепцій, ідеологій та світоглядів, які виражаються мовою” [33, с. 126].

Незважаючи на те, що еколінгвістика є новим розділом лінгвістики, деякі вчені-лінгвісти переконані, що вона походить від гіпотези Сепіра–Уорфа, тобто того, як мова людини впливає на її сприйняття світу, або навіть від поглядів Вільгельма фон Гумбольдта на взаємозалежність мови й світу. Засновником “мовної екології” або “екології мови” вважається Ейнар Гауген. У своїй знаковій праці “Екологія мови” він запровадив поняття еколінгвістики, поєднавши поняття антропологічної лінгвістики, соціолінгвістики та

психолінгвістики. Вчений вважав, що мови можуть перебувати у стані рівноваги, конкурувати та залежати одна від одної [53, с. 123–125]. Слід зазначити, що він своєю чергою взяв за основу роботу К. та Ф. Вьолінгів і Н. Шутца, які розглядали екологію мови на внутрішньомовному та міжмовному рівнях [53, с. 125].

Вирішальним для еколінгвістики був виступ М. Галлідея на Всесвітній конференції прикладної лінгвістики 1990 року. Вчений наголосив на взаємодії мови та навколишнього світу та її ролі у розв'язанні екологічних проблем [52, с. 175]. Еколінгвістика допомагає виявити мовні зміни та мовні контакти, витіснення рідкісних мов, вимирання і виживання мов, уніфікацію мовних спільнот шляхом усунення мовних меншин, а також мовні стратегії маніпуляції та роль мови в конфліктах [49, с. 2]. Роботи Е. Гаугена та М. Галлідея поклали початок двом основним підходам до еколінгвістики: екологія як метафора та мова та проблеми довкілля [49, с. 43].

Еколінгвістика останніх десятиріч привертає увагу багатьох вчених та розглядається за двома напрямками:

1) екологічна лінгвістика, що переносить екологічні терміни, принципи й методи дослідження на мову і мовознавство (Е. Гауген, У. Маккей, А. Філл, А. Сковородніков);

2) мовна (лінгвістична) екологія, що вивчає відображення екологічних питань у лінгвістиці, використовує лінгвістичні терміни та методи, що досліджують роль мови в описі проблем навколишнього середовища (М. Галлідей, П. Мюльхойзер, М. Дерінг, І. Шевченко, В. Костомаров, В. Григорьев, В. Колесов, С. Віноградов, Н. Кісліцина та інші).

Значна кількість закордонних та вітчизняних вчених, а саме І. Брокмайєр, Р. Харре, М. Гарднер, В. Маслова, Л. Коханова, О. Скочинець, В. Шаховський, Л. Масенко, Н. Солодовнікова, Л. Сологуб, К. Кусько та інші

також займалися вивченням еколінгвістики та взаємозв'язку мови із навколишнім світом. Наразі з'являється багато досліджень, відбуваються конференції, створюються спільноти, що дозволяє науковцям ділитися здобутками та розвивати еколінгвістику. Виникають нові напрями та розширюється коло питань.

Для того, щоб зрозуміти, що вивчає еколінгвістика, слід з'ясувати її предмет та мету. Предметом еколінгвістики є взаємодія між мовою, людиною як мовною особистістю та її навколишнім середовищем. Мова розглядається як невіддільна частина взаємин людини, суспільства та природи. Функціонування та розвиток мови зображується як екосистема, а навколишній світ — як мовний концепт [49, с. 57]. Відповідно до А. Стіба, еколінгвістика на основі екософії має на меті дослідити мовні явища, виявлені в міжмовних, міжлюдських та людських природовідносинах [68, с. 8]. Екософія, екологічна філософія, є основною нормативною базою еколінгвістики. Арне Несс, основоположник екософії, вважав її філософією екологічної гармонії, яка базується не тільки на фактах, але й на ціннісних пріоритетах. Згідно з його концепцією, поділу між людиною та природою не має бути й екологічні кризи мають вирішуватися не лише науковим шляхом, але й моральним самоаналізом людської діяльності [62, с. 5].

Алвін Філл першим окреслив термінологічну систему для різних напрямів еколінгвістики. Вчений виокремив три основні сфери науки, яка об'єднує екологію і мову: екологія мови, екологічна лінгвістика та лінгвістична або мовна еколінгвістика. Вчений також визначив завдання еколінгвістики, серед яких: вивчення мов на межі зникнення, вивчення лінгвістичної різноманітності, встановлення взаємозв'язків біологічної та лінгвістичної різноманітності; дослідження екологічних і неекологічних

елементів у мовній системі; створення теорії мови, заснованої на засадах екології; вивчення екологічного дискурсу [50, с. 42].

О.О. Селіванова виокремлює такі напрями дослідження на сучасному етапі розвитку еколінгвістики:

- 1) дослідження глобальної мовної ситуації у світі;
- 2) установлення причин, форм, функцій і наслідків мовної різноманітності;
- 3) аналіз чинників зникнення мов;
- 4) систематизація екологічних і неекологічних елементів мовних систем;
- 5) аналіз текстів, які торкаються або розробляють теми охорони навколишнього середовища;
- 6) дослідження екодискурсів, тобто комунікації, пов'язаної із правовими нормами охорони довкілля, текстів навчальної спрямованості, що забезпечують виховання екограмотності тощо;
- 7) аналіз психологічних, соціальних, гендерних чинників екокомунікації;
- 8) розгляд співвідношення екограмотності й мовної грамотності з огляду на боротьбу за чистоту мови тощо [37, с. 120].

Деякі дослідники виокремлюють два рівні еколінгвістики: мікро- та макроеколінгвістику, які мають досить відносну різницю. Мікроеколінгвістика займається вивченням, описом і поясненням структури мовної системи, включаючи фонологію, морфологію та синтаксис. Вона залучає для дослідження теорії мовних контактів, соціолінгвістики, психолінгвістики, соціокультурної антропології [46, с. 21]. Макроеколінгвістика зосереджується на глобальних питаннях, які мають суспільне, державне та світове значення. Сюди відносяться проблеми мовного геноциду, мовної політики та мовного планування [27, с. 121].

Традиційно виокремлюють три аспекти вивчення еколінгвістики:

1) інтралінгвальний аспект стосується культури мови, стилістики та риторики. Він пов'язаний із дослідженнями комунікативних якостей мови. Лінгвісти прагнуть зменшити негативні тенденції у використанні мови та збіднення виразних засобів;

2) інтерлінгвальний аспект досліджує багатомовність, у якій існує окрема етнічна мова. Йдеться про проблеми зникнення мов та зменшення лінгвістичної різноманітності на Землі. Усі мови світу формують надсистему, яка включає природні мови як різновиди універсальної людської мови:

3) транслінгвальний аспект пов'язаний із перекладом та цитуванням іноземних мікротекстів. Він вивчає використання одиниць, засобів та реалій однієї мови в контексті іншої мови в художній літературі, фольклорі, публіцистиці. Мови мають мирно співіснувати в сучасному світі та транслювати культури шляхом діалогу та міжкультурної комунікації [38, с. 175].

Таким чином, еколінгвістика – це науковий напрям, що пов'язує екологію та лінгвістику, вивчає взаємодію мови та людини, а також екологічне середовище їхнього функціонування. Мова є важливим компонентом взаємовідносин між людиною, суспільством та природою. Останнім часом проблема взаємодії суспільства і природи виходить далеко за межі наукових дискусій. Кліматичні зміни впливають на наше життя вже зараз і мова є потужним засобом, який може допомогти запобігти та подолати наслідки катаклізмів.

Людина пов'язана з природою із перших днів свого існування, чим зумовлена поява та розвиток екологічного дискурсу. Він формується в рамках

міфо-релігійного сприйняття природи. Первісні уявлення про природу зводилися до її розуміння як: ієрархічного порядку; єдності протилежностей (годувальниці й неконтрольованої сили); доброзичливого та миролюбного образу [67, с. 118]. В епоху первіснообщинного ладу люди вірували в культ Матері-Природи (Богині-Матері), поклоняючись силам природи. Згодом людину, як і природу, почали ототожнювати з божеством. Розвиток науки, а саме біології та екології, поставили перед людиною питання взаємодії людини з оточенням та шляхи розв'язання екологічних проблем [13, с. 204–205]. Стало зрозуміло, що людина більше не може нестримно використовувати природні ресурси та контролювати природу, тож об'єктом еколінгвістичних досліджень стає екологічний дискурс.

Дискурс у сфері гуманітарних наук характеризується актуальністю та дискусійністю. Його вивченню присвячена велика кількість праць, які розглядають багатозначність та поліфункціональність дискурсу. Поняття дискурсу залишається неоднозначним і є предметом численних дискусій. У постструктуралістському розумінні, це комплекс комунікативних форм поведінки, характерних для конкретної спільноти з точки зору використання мови та соціального контексту. Тобто спільнота функціонує в оточенні інших спільнот, що конкурують і які виробили свої власні форми дискурсу [66, с. 2].

Французький мовознавець Еміль Бенвеніст визначив дискурс як значення мови, яке присвоюється суб'єктом для впливу на слухача [60, с. 509]. У вузькому значенні, це текст чи розмова, а в широкому — “комунікативна подія, яка відбувається між Мовцем і Слухачем (спостерігачем тощо) у процесі комунікативної діяльності в певному часовому, просторовому, соціальному контексті. Ця комунікативна діяльність може бути мовленнєвою, письмовою, мати вербальні й невербальні складові” [48, с. 56].

Згідно з Н. Кравченко, поняття “дискурс” трактується як ієрархічно організована цілісна комунікативно-комунікаційна система, вивчення якої сприятиме розумінню процесу комунікативної діяльності, та процес активації когнітивних структур під впливом параметрів комунікації [25, с. 5]. Дискурс вважають “об’єктивним феноменом дійсності”, що передбачає єдиний підхід до його трактування. Водночас альтернативний підхід не обмежує визначень дискурсу, адже це поняття можна співвідносити зі специфікою певного дослідження. Таким чином маємо співіснування різних типів дискурсу, зокрема політичний, релігійний, економічний, педагогічний, екологічний та юридичний [16, с. 74–77].

Дослідники, які вивчають явище екологічного дискурсу, не можуть дійти спільного визначення. Попри відсутність єдиного підходу до трактування цього терміну, існує декілька влучних інтерпретацій, які розкривають його суть. Екологічний дискурс визначають як сукупність мовних засобів, які відображають відносини між людиною та довкіллям [61, с. 458]. Його розглядають у вузькому та широкому сенсі. У вузькому розумінні, екологічний дискурс – це комунікативна поведінка з обмеженою сферою вживання. Це мовлення людей, які цікавляться екологією, і рушійною силою їхньої діяльності є спеціальні знання та система цінностей. Розглядаючи екологічний дискурс з ширшої точки зору, в якій головну роль відіграє зміст, це сукупність текстів, в яких відносини між людьми та природним середовищем визначаються публічно, тобто в засобах масової інформації, або в яких обговорюються вплив людської діяльності на довкілля та його наслідки для людей [66, с. 3–4]. Згідно з визначеннями І. Розмаріци, екологічний дискурс – це сукупність

вербальних та невербальних актів, що використовуються для вираження знань про довкілля, щоб впливати на суспільну думку [33, с. 6]. Тобто це такий тип дискурсу, який має на меті відображення взаємодії людини з довкіллям та її результату для інформування та впливу на суспільство.

Вчені-лінгвісти досліджують різні аспекти екологічного дискурсу, а саме: лінгвокогнітивні особливості екологічного дискурсу (І. О. Розмаріца), екологічну термінологію (С. В. Овсейчик, К. Ю. Симонова), екологічну публіцистику (Т. О. Бондаренко, Г. М. Гопко), концептуальні метафори в екологічному дискурсі (Н. О. Красильникова, О. В. Іванова), аналіз дискурсивних структур екологічної тематики (О. Г. Хітарова) тощо. З еколінгвістичної точки зору було проаналізовано багато дискурсів, включаючи рекламу (С. Хогбен, П. Слейтер), економіку (А. Стіб, М. Галлідей), захист навколишнього середовища (Р. Александер, Л. Бентон та С. Шорт), природні ресурси (М. Мейснер), енергію (М. Расселл), тварин (А. Стіб, К. Гленн), екотуризм (Т. Мільштейн, А. Хенсон), зміни клімату (Дж. Браун) та стійкість (Р. Ковальські) [67, с. 119].

Екологічний дискурс може мати усну чи писемну форми. В основному, його провадять англійською чи основними мовами країн Заходу. В екологічних дискурсах використовуються традиційні жанри, наприклад, розповідь, міф і проповідь, а також додаються нові, зокрема оцінка впливу на навколишнє середовище [61, с. 465]. Проте з точки зору функціонально-стильової диференціації виокремлюють наступні жанри екологічного дискурсу: науковий, медійний, художній та релігійно-проповідницький [13, с. 6]. Науковий екологічний дискурс складається з власне наукового, науково-

навчального та науково-популярного. Медійний екологічний дискурс поділяється на інформаційний, аналітичний та художньо-публіцистичний [2, с. 52].

Невід'ємною частиною екологічного дискурсу є також його учасники: адресат та адресант, мовець та слухач. Адресатами є активісти, практики, вчені тощо. На сьогодні існує велика кількість адресатів екологічного дискурсу, яких можна поділити на дві основні категорії: ті, хто опікується питаннями управління та влади, і ті, хто зосереджується на моральних та естетичних аспектах довкілля. Адресанти – це члени цільової аудиторії. Мовцями є ЗМІ, представники великих корпорацій та організацій, тобто учасники дебатів про довкілля. Слухачі – це люди, які постійно споживають контент з екологічної тематики, проте вони можуть або розуміти повідомлення і брати участь у вирішенні питання або ігнорувати чи фільтрувати інформацію [61, с. 459–461].

Існують різні моделі адресантно-адресатних відносин в екодискурсі. Згідно з попередніми даними, на публічній арені на тему охорони природи висловлюються: фахівці-екологи, учасники проєкологічних громадських організацій, лісники, мисливці, представники влади, службовці, опозиційні політики, журналісти, гідрологи, рибалки, виробники "екологічних" товарів, представники творчих об'єднань та різноманітних громадських рухів, а також розрізнені активісти, яких хвилюють проблеми охорони природи [32, с. 71].

А. Стіб вирізняє загальні характеристики еколінгвістичного аналізу дискурсу, а саме:

1. Зосередження на дискурсі, який має вагомий вплив не лише на те, як люди ставляться один до одного, а й до великих екологічних систем, від яких залежить життя.

2. Аналіз дискурсів показує, як групи мовленнєвих особливостей формують певні світогляди або культурні коди (набір загальних цінностей, норм, звичаїв та соціальних переконань, який конструює та відображає «здоровий глузд» суспільства).

3. Критерії, за якими оцінюються світогляди, впливають із явної чи неявної екологічної філософії (або екософії).

4. Мета дослідження – виявити та привернути увагу до дискурсів, які видаються екологічно руйнівними (тобто працюють проти принципів екософії), або, навпаки, шукати й просувати дискурси, що потенційно можуть допомогти захистити та зберегти умови, що підтримують життя (тобто відповідають цінностям екософії).

5. Дослідження спрямоване на практичне застосування через підвищення обізнаності про роль мови в руйнуванні або захисті довкілля, інформування політики, інформування розвитку освіти або надання ідей, що можуть бути використані під час перероблення наявних або створення нових текстів у майбутньому [67, с. 119–120].

1.2. Екологічний дискурс у засобах масової інформації

Екологічний дискурс у медіа активізує інформаційні процеси, тож проблеми екології дедалі частіше виринають на просторах глобального інфопростору. У даній роботі основна увага приділяється публіцистичним текстам на екологічну тематику. Тож варто зосередитися на визначеннях медійного екологічного дискурсу. О. Бабице

вважає, що “екологічний дискурс – це сукупність текстів, представлених у різних засобах масової інформації й присвячених проблемам довкілля” [2, с. 52]. Його створюють переважно професійні журналісти. Цільова аудиторія цього типу дискурсу – це широка громадськість. Саме читачі та глядачі впливають на те, наскільки текст є доступним та які мовні засоби там переважають. Медійний екологічний дискурс характеризується клішованістю та образними стилістичними засобами.

Н. Гудзь визначає екологічний інтернет-дискурс як “сукупність тематично об’єднаних екологічною проблематикою письмових та уснописьмових екстралінгвально зумовлених, пов’язаних гіперпосиланнями електронних текстів, доступних через вхід у мережу Інтернет за допомогою комп’ютера чи альтернативних мультимедійних приладів і спрямованих на відображення взаємодії людини й довкілля, наслідків такої взаємодії, інформування населення про стан довкілля та формування екологічної свідомості суспільства” [14, с. 4]. Його ознаками є глобальність, інтертекстуальність, мультимодальність, інтерактивність, жанрова різноманітність, множинність авторства, динамічність тощо [14, с. 4].

На основі комунікативної функції та тематичної спрямованості жанрові формати екологічного інтернет-дискурсу поділяються на:

- інформативні (онлайн-енциклопедії на екотематику, офіційні вебсайти природоохоронних організацій, вебсайти релігійних організацій та релігійні проповіді, що закликають до збереження довкілля);
- науково-освітні й спеціально інформаційні (навчальні курси, онлайн конференції та інтернет-семінари на екологічну тематику);

- презентаційні (сайти екологічних новин, форуми, чати екологічної тематики, соціальні мережі);
- директивні (екологічна реклама);
- розважальні (онлайн ігри, програмне забезпечення для смартфонів з іграми на екологічну тематику);
- художні (поезія та проза, що висвітлює екологічну проблематику й описує природу).

Їхні межі не є чітко окресленими, оскільки жанри постійно змінюються та розвиваються. Це явище жанрової дифузії, що зумовлюється особливостями електронного каналу комунікації. Деякі жанри можуть виконувати декілька функцій одночасно, наприклад інформативну, фатичну, розважальну, презентаційну та директивну [14, с. 7].

Ю. Новіцька вважає екологічним дискурсом “сукупність мас-медійних текстів, котрі висвітлюють широке коло проблем, що стосуються взаємодії людини з довкіллям” [28, с. 147]. Теми, які найчастіше висвітлюються у медійних текстах, стосуються нових понять та тенденцій; енергетичних ресурсів та відновлювальних джерел енергії; недбалого ставлення до екології; транспорту; злочинності в галузі екології; збереження та перероблення ресурсів; біологічного сільського господарства; екологічного та біологічного харчування тощо [28, с. 147].

Ми живемо в епоху всесвітньої гуманітарно-екологічної революції, яка замінила науково-технічну, що своєю чергою прийшла на зміну промисловій [8, с. 254]. Тож досить важливо зосередитися на ролі екологічної журналістики у сучасному інформаційному суспільстві. У наш час засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та стають рушійною силою соціальних змін [18, с. 34]. Такі проблеми екології, як стихійні лиха, техногенні аварії, катаклізми, виснаження природних багатств, набувають все

більшого розголосу у медіа. Метою є прагнення змінити споживацьке ставлення людини до природи та запобігти потенційним екологічним катастрофам.

Тож екологічна журналістика є засобом формування екологічної свідомості та екологічної культури. За словами О. Белякова, журналістика та екологія взаємопов'язані: “Нині можна говорити про зростаюче значення екологічної комунікації в цілому та відповідної тематики в журналістиці зокрема. Основним фактором, що призводить до цього, є перехід екології з власне наукової в соціальну сферу. У зв'язку з цим сьогодні науковці та практики говорять про формування екологічної журналістики” [6, с. 46].

О. Беляков пропонує визначення екожурналістики, яке відображає її ідейно-тематичний зміст: “Екологічна журналістика – це висвітлення питань, пов'язаних зі здоров'ям населення, економікою, природними ресурсами та різними науковими дослідженнями.” [7, с. 148]. Цілями екологічної журналістики є правдиве інформування читачів, просвіта широких мас населення щодо екологічної проблематики, а також контроль громадськості над виконанням заходів природоохорони.

На думку Т. Гузенко, сучасне суспільство в розрізі, обумовленому ставленням до екологічних проблем, можна поділити на чотири основні групи:

- 1) населення, яке різниться за віком, освітою, професією;
- 2) експерти у галузі екологічних досліджень (охорони природи, екологічних проблем промислового комплексу тощо);
- 3) представники бізнесу та бізнес-структури;
- 4) влада (місцевого та державного рівня).

Засоби масової інформації виконують роль посередника та контролера виконання зобов'язань [15, с. 97].

Поняття «екологічної журналістики» можна розглядати в широкому аспекті як взагалі всю журналістику, що висвітлює процеси функціонування довкілля й нерозривно пов'язана з усіма сферами життя, та у вузькому, що відображає локальні та глобальні екологічні питання.

Серед найактуальніших тем в екологічних медіа вчені виділяють:

1) “екологія та здоров'я” висвітлює вплив навколишнього середовища на здоров'я людини;

2) “екологія мегаполіса” стосується впливу навколишнього середовища міст на їх мешканців;

3) “екологічна освіта” вчить людей екологічному способу життя та осмислених рішень, які не будуть шкідливими для природи;

4) “екологічне право” відображає важливість знання закону, який карає за шкідливі дії щодо екології;

5) “ядерна та хімічна промисловість” інформує про радіоактивні та хімічні забруднення навколишнього середовища, політику держави щодо зберігання хімічної зброї, полігонів з проведення ядерних випробувань, районів, що знаходяться поблизу атомних електростанцій та хімічних підприємств;

6) “сталий розвиток” окреслює задоволення потреб суспільства без шкоди наступним поколінням [44, с. 58–59].

Водночас найважливішими проблемами сучасної екологічної науки є скорочення площі лісу, опустелювання, глобальне потепління, забруднення ґрунтових і поверхневих вод, виснаження озонового шару, використання пестицидів та токсичних хімічних речовин, кислотні дощі, шкідливий вплив радіації тощо [51, с. 76].

Публіцистичні матеріали про проблеми екології мають форми статей, просвітницьких матеріалів та матеріалів-розслідувань. У медіа

використовуються різноманітні мовностилістичні прийоми для впливу на читача, а також тематична термінологія. Проблематичними є секретність даних та опрацювання науково-технічних джерел. Журналістська норма – це нейтральність та об’єктивність, проте цей принцип критикується в екологічних ЗМІ через відсутність важливості та впливу на читача. Журналісти широко використовують наукову термінологію для того, щоб інформувати аудиторію, а не вразити сенсаційністю. Це робить публіцистичні видання більш науково вірогідними та зменшує шанси помилок та маніпуляцій у ЗМІ. Водночас доступне висвітлення подій та подання інформації простою мовою для широких мас є важливим для підвищення взаємодії медіа та суспільства [54, с. 4–5].

При перекладі англійських публіцистичних статей на екотематику важливо відтворити мовностилістичні прийоми та засоби для вираження експресивності й впливу на читача. Експресивними засобами є “фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні одиниці та форми, що підсилюють емоції у мові та мовленні”. Тропи – це звороти, які базуються на вживанні слова (словосполучень) у переносному значенні та використовуються для підсилення виразності та образності мови [11, с. 35].

Зважаючи на спільні риси новинних видань на екологічну тематику у демократичних суспільствах, були окреслені чотири ролі ЗМІ: моніторингова, сприятлива, колаборативна та радикальна. Моніторингова журналістика спостерігає за новинними ЗМІ. Сприятлива журналістика спрямована на поліпшення розуміння екологічних тем. Колаборативна журналістика спрямована на розвиток співпраці між новинними ЗМІ та суспільством, а радикальна журналістика заохочує соціальні зміни для боротьби з нерівністю та несправедливістю через участь громадськості з метою досягнення загальних прав людини [45, с. 16].

1.3. Стратегії та тактики екоперекладу публіцистичних текстів

Питання екологічної безпеки досить актуальні в сучасних умовах і на межі різних дисциплін викликають нові напрямки досліджень, в тому числі перекладознавство та екологія. Екоперекладознавство – це нова перекладознавча парадигма, що прийшла зі Сходу, з Китаю. Екоперекладознавство намагається інтерпретувати й досліджувати переклад з позицій екохолізму, а не з позицій лінгвістики, літератури, культурології, комунікації, скопосу, фемінізму, ідеології тощо [55, с. 116].

Виходячи з вищесказаного, екоперекладознавство будує систему дискурсу, базуючись на екопричині та дотримуючись макроскопічної екопричини, яку можна охарактеризувати наступним чином:

1. наголошувати на цілісності й актуальності;
2. шукати динаміку та баланс;
3. віддзеркалювати екоестетику;
4. слідувати перекладацькій етиці; та
5. підкреслювати єдність/різноманітність [56, с. 12].

Зв'язок між еколінгвістикою та перекладознавством виявлено в теорії екосистемного перекладу [58, с. 12], що охоплює "екологію перекладу" або "переклад екології". Із цієї точки зору, переклад розглядають у процесі очуження мови вихідного тексту на противагу її одомашненню в мові перекладу [47, с. 1].

Питання виокремлення й диференціації екологічної лексики залишаються найбільш дискусійними в теорії та практиці перекладу. У процесі перекладу важливо не тільки знаходити відповідники екологічній термінології, але й відтворювати додаткові емотивно-оцінні та поняттєво-асоціативні семантичні рівні. Екологічна термінологія функціонує переважно в екологічному дискурсі, який вирізняється динамічністю та неоднорідністю.

Це зумовлено тим, що екологічна проблематика все частіше висвітлюється в текстах різних дискурсів, що породжує його неоднорідність. У текстах на екологічну тематику зустрічаються емотивно-оцінні, асоціативні та образні елементи. Це призводить до неоднорідності перекладацьких стратегій та тактик у різних типах текстів [36, с. 232].

Дана робота розглядає та узагальнює стратегії й тактики перекладу сучасних публіцистичних текстів на екологічну тематику. Тож важливо визначити теоретичний зміст і дослідити взаємозв'язки категорій стратегії й тактики екоперекладу.

Вивченням питання перекладацьких стратегій у різних мовних парах займалися чимало відомих закордонних та вітчизняних учених, таких як: І. С. Алексєєва, Т. П. Андрієнко, В. С. Виноградов, М. П. Головін, Л. В. Савицька, Л. М. Черноватий, А. Д. Швейцер, Е. Честермен, Л. Венутті, Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне. Проте серед науковців немає однозначної думки щодо визначення сутності цього поняття.

Т. П. Андрієнко визначає стратегію перекладу як “когнітивний регулятив перекладацького дискурсу, ментальну програму діяльності перекладача з пересотворення концепту оригіналу, який перекладач формує внаслідок вибору одного з можливих варіантів уявного (умоглядного) образу цільового тексту” [1, с. 58]. На думку О. Романюк та Р. Запотічної, стратегія перекладу – це “набір правил, цілей та засобів, що окреслює власний стиль перекладача, а також вирізняє його переклад серед інших.” [34, с. 126].

Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне класифікували перекладацькі стратегії, виокремивши дві основні: прямий та непрямий переклад. До прямого перекладу відносяться запозичення (використання того самого слова в цільовому тексті, що й в оригінальному тексті), калькування (утворення нового слова чи значення через запозичення) та дослівний переклад

(буквальний переклад кожного слова окремо). Непрямий переклад включає транспозицію (заміна однієї частини мови іншою), модуляцію (зміна присутньої точки зору), еквіваленцію (опис у двох текстах однієї ситуації, використовуючи різні стилістичні й структурні засоби) та адаптацію (зсув культурного оточення, тобто для передачі повідомлення необхідна інша ситуація) [59, с. 499–500].

Вибір стратегії перекладу залежить, крім суб'єктивних уподобань перекладача та типу тексту оригіналу, від багатьох об'єктивних факторів, до яких, на думку Л. В. Коломієць, належать: 1) цільова аудиторія перекладу та стан цільової полісистеми; 2) кількість наявних перекладів певного твору в цільовій літературі [24, с. 552].

Таким чином, перекладацька стратегія – це етапи та способи діяльності перекладача, які націлені на розв'язання проблем, пов'язаних із перекладом тексту. Такий алгоритм дій допомагає досягти певних перекладацьких цілей – створення тексту перекладу, який еквівалентний тексту оригіналу. Тож варто звернути увагу на поняття еквівалентності та її рівні, досліджуючи переклад термінології у публіцистичних текстах на екотематику. Поняття еквівалентності досліджували багато вчених. Існують різні визначення цього терміна, і щоб краще зрозуміти його суть, наведемо кілька з них. Вважається, що «еквівалентність – це вісь, на якій проходить уся діяльність перекладача. Під еквівалентністю ми розуміємо відношення між індивідуальним значенням означуваного слова і його відповідниками» [57, с. 2717]. За іншим визначенням, еквівалентність – це «це збереження відносної рівності змістовної, змістової, семантичної, стилістичної й функціонально-комунікативної інформації, що міститься в оригіналі й перекладі» [43, с. 178].

Поняття еквівалентності є доволі відносним, адже цей рівень залежить від багатьох факторів, таких як вміння перекладача, типу тексту, епохи,

особливостей вихідної та цільової мов та культур тощо. Будь-який переклад спрямований на передачу змісту оригіналу. Досягнення зближення змістової інформації перекладу та оригіналу визначає перекладацьку еквівалентність [19, с. 278]. Певні чинники, такі як відмінність у системах вихідної та цільової мов, а також особливості створення текстів цими мовами можуть обмежувати повне збереження змісту оригіналу. Таким чином перекладацька еквівалентність базується на збереженні та втраті різних елементів змісту оригіналу.

Різні рівні еквівалентності залежать від обсягу змісту інформації вихідної мови, що зберігається при перекладі. З лінгвістичної точки зору можна виокремити три типи еквівалентності мовних одиниць: а) повна еквівалентність; б) часткова еквівалентність; та в) хибна еквівалентність (безеквівалентність). Повна еквівалентність досягається, якщо лексема мови оригіналу схожа або повністю збігається з зовнішніми формами слова мови перекладу [20, с. 200]. Прикладами повної еквівалентності екологічних термінів є наступний перелік: аеробний – aerobic, гербіцид – herbicide, іммобілізація радіоактивних відходів – immobilization of radioactive wastes [70, с. 11, 37, 56]. Явище часткової еквівалентності при перекладі термінів трапляється, коли зовні схожі лексеми вихідної та цільової мов не збігаються за значеннями певних семантичних структур. Це часткові псевдоінтернаціоналізми, прикладами яких є: regular – регулярний і закономірний, control – контроль і керування, selection – селекція і вибір [21, с. 409]. Безеквівалентні терміни називають поняття (явища), які не функціонують у сфері мови перекладу з певних причин. Наприклад: greentailing – 1. бізнес з продажу екологічно чистої продукції населенню; 2. практика використання екологічно безпечних методів для ведення бізнесу, який продає продукцію населенню [3, с. 134]; motherless meat – штучне м'ясо,

shoffices – "садовий сарайчик, який використовується як офіс" [64, с. 189–190]. Серед способів перекладу безеквівалентних термінів виокремлюють: калькування, транслітерацію, описовий переклад, інверсію тощо [42, с. 280].

Перекладацька стратегія – це план, програма, основна лінія поведінки, що допомагає розв'язувати проблеми перекладу, тоді як тактика – це засіб досягти мети перекладу, який не може бути ідентичним для різних видів перекладу. Тактику перекладу інтерпретують як “конкретизацію стратегії перекладу на підставі врахування виду перекладу та умов діяльності перекладача. Якщо стратегію перекладу можна апріорі визначити як загальну мету, надзадачу, завдання-максимум перекладацької діяльності, то тактика завжди конкретна” [41, с. 43]. М. Піотровська використовує термін “техніка перекладу” разом із тактикою. Дослідниця визначає їх як “детальні рішення” і пояснює, що техніки “є конкретними способами, якими перекладачі повинні подумки керуватися, якщо стикаються з проблемами у процесі перекладу” [63, с. 62]. Важливо зазначити, що М. Піотровська першою із дослідників окреслила різницю між цими двома термінами й чітко визначила, що таке стратегія та тактика. Тому “техніки чи тактики – це окремі конкретні дії, створені задля вирішення завдань” [63, с. 62]. Можна підсумувати, що стратегії та тактики екоперекладу залежать від мети перекладу, умов, цільової аудиторії та перекладацької обізнаності у сфері екології.

Висновки до Розділу 1

Проблеми зміни клімату стають все більш вагомими для людства і засоби масової інформації сприяють розповсюдженню інформації для широкого загалу та спонукання їх до дій. Зважаючи на це еколінгвістика, екопереклад та екологічний дискурс є важливими для дослідження обраної теми. Мова є невіддільною частиною взаємин людини, суспільства та природи, й важливо з'ясувати, як інформація про зміни клімату відтворюється з однієї мови на іншу. Екологічний дискурс як сукупність текстів про проблеми довкілля активізує інформаційні процеси та характеризується образними стилістичними засобами. У текстах на екотематику використовуються мовностилістичні прийоми впливу на читача, а також тематична термінологія.

Для достовірного відтворення прагматичного ефекту оригіналу та впливу на читача важливо визначати основні стратегії та тактики перекладу публіцистичних текстів про зміни клімату. У текстах на екологічну тематику зустрічається термінологія, емотивно-оцінні, асоціативні та образні елементи.

Це призводить до неоднорідності перекладацьких стратегій та тактик у різних типах текстів.

Серед перекладацьких стратегій можемо виокремити прямий та непрямий переклад. Стратегія перекладу – це діяльність, спрямована на досягнення еквівалентності у перекладі. Еквівалентність залежить від багатьох чинників та може бути повною, частковою та хибною. Перекладацька тактика – це засіб досягнення мети перекладу за допомогою окремих конкретних дій. Вибір стратегії та тактики екоперекладу залежать від суб’єктивних уподобань перекладача, мети перекладу, умов, цільової аудиторії, типу тексту та перекладацької обізнаності у сфері екології.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ

2.1. Компаративний перекладацький аналіз функціонування екологічної лексики в публіцистичних текстах. Способи її відтворення

У словниковому складі англійської та української мов виокремлюється екологічний лексикон. Це лексико-семантична підсистема мови, яка складається з екологічної термінології та нетермінологічної лексики й фразеології [4].

Перш ніж перейти до аналізу характеристик екологічної термінології, слід дати визначення терміну. Термінологія є багатозначним поняттям для лінгвістів, які розрізняють науку про терміни, спеціальну лексику у складі певної мови та спеціальну лексику, яка обслуговує окрему галузь науки чи техніки [23, с. 56].

Існують різні думки щодо тлумачення поняття “термін”. Наприклад, О. Д. Пономарів формулює його як: “одиницю історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування

людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови й підпорядковується її законам” [30, с. 91]. За В. І. Карабаном, терміни – це “мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки” [21, с. 315]. М. О. Вакуленко пропонує наступне визначення терміна: “слово або словосполучення, яке позначає певне поняття у відповідній галузі людської діяльності, утворює функціонально-тематичний клас галузевої лексики і є органічним (системним чи позасистемним) елементом термінологічного фонду” [9, с. 58].

Т. Р. Кияк наголошує на важливих вимогах, які допомагають визначити, що слово є саме терміном. Найважливішими з них є дефінітивність, систематичність, точність, лаконічність, однозначність, нейтральність, незалежність від контексту, відповідність мовним правилам та нормам та милозвучність [23, с. 57]. Але не слід вважати, що терміни є ізольованим від загальнонавчального мовлення. Вони лише володіють визначеними властивостями, які виокремлюють їх з-поміж інших лексичних одиниць.

Терміни різняться за ступенем спеціалізації значення та поділяються на загальнонаукові, міжгалузеві та вузькогалузеві.

Загальнонаукові терміни – це терміни, які широко використовуються у різних галузях для позначення предметів, ознак та явищ (*синтез, аналіз, ідея*). Ця категорія термінів доступна та зрозуміла, проте слід зауважити, що терміни можуть конкретизувати своє значення в певній термінології, наприклад: *теоретична механіка та теорія особистості*.

Міжгалузеві терміни – це терміни, які можна зустріти у кількох галузях, як споріднених, так і віддалених. Міжгалузєва термінологія класифікується на такі групи: суспільно-політична, мистецька і мистецтвознавча, спеціальна наукова термінологічна лексика, спеціальна лексика сучасної української мови. Кожна з цих груп має підсистеми, наприклад спеціальна наукова

термінологічна лексика охоплює геологічну, біологічну, хімічну та фізичну підсистеми.

Вузькогалузеві терміни – це терміни, які вживаються виключно в одній галузі та відображають її специфіку, наприклад: *chin, аграрф, vakatseite, direct debit system* [69, с. 124].

Знання словотвірної та морфологічної структури терміна важливе для його правильного перекладу. За будовою терміни поділяються на прості, похідні, складні та терміни-словосполучення [26, с. 315]. Т. Р. Кияк класифікує словотвірні типи термінів наступним чином:

- Непохідна лексика: *virus* – вірус, *water* – вода;
- Похідна лексика: *emission* – викид, *consumption* – споживання;
- Складні слова: *anticyclone* – антициклон, *bioenergetics* – біоенергетика;
- Словосполучення: *food security* – продовольча безпека; *climate change* – зміна клімату;
- Аббревіатури: *CFCs (Chlorofluorocarbons)* – хлоро-флюорокарбон;
- Буквені умовні позначення: *β -radiation* – β -проміння;
- Символи (знаки): +;
- Номенклатура: *The Black Sea* – Чорне море [23, с. 58].

За структурними моделями терміни поділяють на однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні та багатокомпонентні терміни [5, с. 150–152]. Проілюструймо структуру термінів прикладами із проаналізованих публіцистичних текстів про кліматичні зміни. У деяких випадках англійський двокомпонентний термін перекладається українським багатокомпонентним, що свідчить про аналітичну природу мови оригіналу.

- 1) однокомпонентні (*drought* – посуха, *ecosystem* – екосистема);

2) двокомпонентні (*greenhouse gases* – парникові гази, *geological time* – геологічний час);

3) трикомпонентні терміни (*net-zero emissions* – нульовий рівень викидів);

4) багатокомпонентні (*climate mitigation* – пом'якшення наслідків зміни клімату).

Якщо розглянути структуру екологічної лексики, її поділяють на: екологічні терміни (*pollution, побічна продукція лісу*), екологічні реалії (*Dinosaur Valley State Park, чорнобилець*), екологічні символи (*Mother Earth, global warming*) та екологічні терміни-концепти (*nature management, стихійне лихо*) [35, с. 8].

Варто зазначити, що екологічна терміносистема охоплює дві основні категорії: власне екологічну та соціальну. Власне екологічна терміносистема включає терміни, що позначають природні явища та процеси (*soil, grass, wind; вода, біосфера, біоаккумуляція*). До соціальної терміносистеми відносяться терміни, які пов'язані з впливом людини на екологію (*conservation tillage, noise pollution; промисловий викид, радіоактивний дощ*) [5, с. 86].

Екологічну термінологію класифікують за тематичним критерієм. Деякі дослідники пропонують поділяти лексику на природноорієнтовану, техноорієнтовану та соціально-орієнтовану [35, с. 8]:

- У техно-орієнтованій зоні переважають терміни, які стосуються впливу технологічного прогресу та діяльності людини на довкілля; наприклад: *flood-control reservoir* – протиповіневе водоймище; *helioenergetics* – геліоенергетика, сонячна енергетика [70, с. 165, 172];

- у природно-орієнтованій – терміни та реалії, які пов'язані із заходами охорони природи та раціональним використанням ресурсів; наприклад, *biodiversity* – різноманіття біологічних форм; *eco-nerd* – щирий прихильник захисту довкілля [70, с. 136, 155];

- у соціально-орієнтованій – символи та екологічні терміни-концепти, які символізують заходи екологічної безпеки, екологічні загрози чи вже минулі екологічні катастрофи; наприклад: *ecocatastrophe* – екологічна катастрофа, *sustenance of the ecological purity of water* – збереження екологічної чистоти води [70, с. 136, 219].

Існують й інші класифікації екологічної термінології за тематичним критерієм. Наприклад І. М. Серебрянська та Т. М. Заворотько пропонують класифікацію екологічних термінів за семантичними групами: небесні об'єкти та явища, рослинний світ, тваринний світ, водні ресурси, земельні ресурси та природні простори [39, с. 104]. О. С. Сиротин додає також такі групи, як: природа та діяльність людини й природа та екологічна катастрофа [40, с. 208].

С. В. Овсейчик пропонує класифікувати екологічні терміни за тематичними групами [29]. Ці групи створюються за спільною семантичною ознакою рядів термінологічних сполучень, які підпорядковані одному елементу. Вчена виокремлює наступні групи:

- Назви природних явищ, подій та процесів: *Selective Cutting (Felling)* – the system of removing certain trees such as the largest ones in a forest [75, с. 305]; *Безвідходне виробництво* – процес створення кінцевого продукту, що передбачає повну комплексну переробку сировини за відсутності шкідливих для природи відходів виробництва у замкненому технол. колі. [71, с. 44];

- Назви тварин і рослин: *Spat* – juvenile form of a bivalve mollusk such as the oyster [75, с. 320]; *Космополіти* – види рослин і тварин (найчастіше ряди, класи, родини), поширені майже по всій земній кулі (напр., водяні рослини, бур'яни, тварини, що сусідять із людиною) [71, с. 188];

- Назви екологічних проблем: *Pollution* – contamination of a habitat with substances which make it less favorable for organisms [75, с. 270];

Виснаження природних ресурсів – результат дедалі більшої невідповідності між доступними запасами природних ресурсів або безпечними нормами їх вилучення з природних систем та потребами суспільства [71, с. 71];

- Назви природоохоронної діяльності: *Pest control – the regulation or management of a species defined as a pest; any animal, plant or fungus that impacts adversely on human activities or environment [74, с. 102]; Відновлення лісів – комплекс заходів, що забезпечує появу лісової рослинності в місцях, де ліс цілком або частково знищений людиною чи внаслідок прир. катастрофи [71, с. 71];*

- Назви антропогенної діяльності, що стосується екології: *Non-renewable resources – materials or services from the environment that are not replaced or replenished by natural processes at a rate comparable to our use of the resource [75, с. 238]; Окультурення – процес уведення певного виду рослин у с.т., садово-паркову (а також кімнатну) культуру або поліпшення прир. фітоценозів відповідно до потреб людини, зазвичай здійснюється протягом багатьох поколінь і супроводжується штучним добором найпридатніших для досягнення поставленої мети форм [71, с. 230];*

- Назви методів, приладів та інших матеріалів для дослідження екологічних явищ: *Biosystematics – the study of living organisms for the purpose of recognizing and differentiating biotic units and their classification into taxa on the basis of genetic relationships [75, с. 55]; Біотехнологія – напрям сучасної науки й техніки, головне завдання якого – використання фундаментальних біол. процесів (пенет., біохім., фізіол.) для створення різних технологій для покращення життя людини [71, с. 55];*

- Назви субгалузей екології як науки та екологічних наукових течій: *Bionomics – the study of organisms in relation to each other and to the environment*

[75, с. 52]; *Екологія бактерій – розділ біоекології, що вивчає роль бактерій у довкіллі та їх взаємозв'язки з ним та між собою* [71, с. 125];

- Назви законів та принципів роботи в екологічній сфері: *The Montreal Protocol – an international treaty designed to protect the ozone layer by phasing out the production of numerous substances that are responsible for ozone depletion* [75, с. 227]. *Законодавство природоохоронне – сукупність нормативно-правових актів (законів), що визначають порядок та умови охорони природи, діяльність у цьому напрямі держ. і громадських організацій, права та обов'язки природокористувачів, їхню відповідальність за порушення природоохоронних норм і правил: Земельний кодекс України (1992), Водний кодекс України (1995)* [71, с. 153].

- Назви екологічних рухів, професій або осіб, які мають відношення до природоохоронної діяльності: *Ecofeminism – a branch of feminism that examines the connections between women and nature* [73]; *Екотоксиколог – фахівець, який вивчає вплив токсикантів на організми, що входять до складу екосистем* [71, с. 130].

На переклад екологічної лексики та стратегії перекладу впливають декілька основних чинників, а саме тип тексту та лексики (терміни, реалії, символи чи терміни-концепти). Серед основних типів текстів на екологічну тематику виділяють словникову статтю, анотацію, екологічний звіт, художній текст та публіцистичну статтю, яка слугує матеріалом даного дослідження. При перекладі трьох перших спеціалізованих текстів важливо знаходити словникові відповідники та відтворювати інформативну функцію. Неспеціалізовані тексти мають різні функції, наприклад емотивну, директивну, тож переклад екологічної лексики може і не вимагати прямого відповідника, а радше варіантних відповідників та перекладацьких трансформацій для відтворення прагматичного ефекту оригіналу [35, с. 13-14].

Існують два протилежні погляди на переклад термінологічної лексики загалом і екологічних термінів зокрема. З одного боку, вважається, що вони досить швидко набувають статусу інтернаціональних або проходять процес кодифікації, і одержують прямі відповідники [35, с. 16]. З іншої точки зору, терміни становлять одну з основних труднощів перекладу, зважаючи на їх неоднозначність, відсутність відповідників (неологізми) та національну варіативність (терміни, що позначають одне й те ж явище чи процес в різних варіантах англійської мови) [21, с. 315].

З точки зору перекладу, В. І. Карабан пропонує поділяти лексичні та фразеологічні одиниці мови оригіналу на дві групи: "перекладні еквіваленти" та безеквівалентні одиниці. До першої групи можемо віднести терміни, які вже мають відповідники в цільовій мові, а до другої – ті, що ще не мають відповідників у мові, на яку здійснюється переклад.

Своєю чергою існує розподіл еквівалентних одиниць на одноквівалентні та багатоквівалентні [21, с. 279]. Одноквівалентні одиниці мають один відповідник у перекладі, наприклад: *anaerobe* – *анаероб*, *reforestation* – *лісовідновлювання* [70]. Багатоквівалентні одиниці мають два або більше словникових відповідники, наприклад: *dam* – *дамба*, *гребля*, *насип*; *drain* – *система осушення*, *дренажу*; *каналізація*; *бути центром водозбору району (про водну артерію)*; *просочуватися*, *сочитися*; *мати каналізацію (про місто, споруду тощо)* [70].

Проаналізувавши способи перекладу екологічної термінології, можна виокремити наступні прийоми [21, с. 279-284; 35, с. 11-12]:

1. Словниковий відповідник – це спосіб перекладу із застосуванням “перекладного еквівалента”, тобто відповідника у цільовій мові. Еквівалентні лексичні одиниці представлені в словниках та можуть використовуватися в текстах, проте не бути зафіксованими у словниках, але вважатися

перекладними еквівалентами. Наприклад, *bottom trawling* – донне тралення, *food security* – продовольча безпека.

2. Транскодування (транскрипція і транслітерація) – це спосіб перекладу, при якому “звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу” [21, с. 282]. Наприклад: *ecosystem* – екосистема, *meteorological* – метеорологічний. Транскодування буває чотирьох видів: відтворення літерами мови перекладу звукової форми мови оригіналу; транслітерування (слово мови перекладу відтворюється по літерах); змішане транскодування (транскрибування з елементами транслітерування) та адаптивне транскодування (адаптація мови оригіналу до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу). Транскодування найчастіше застосовується для термінів, які складаються з терміноелементів латинського чи грецького походження; наприклад: *ecology* (екологія) від *oikos* = *house, dwelling place* (будинок) + *logia* = *study of* (вчення).

3. Калькування (дослівний або буквальный переклад) – це прийом перекладу шляхом вибору першого словникового відповідника мови перекладу. Цей спосіб перекладу часто використовується для відтворення складних термінів і також може застосовуватися стосовно тільки одного компонента терміна (*distilled water* – дистильована вода, *isotope analysis* – ізотопний аналіз) [70].

4. Тлумачення значення або описовий переклад – це спосіб перекладу, який часто застосовується для відтворення неологізмів або термінів, які не мають словникового відповідника. За визначенням В. І. Карабана: “це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли ... термін замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього ...

(терміна)” [21, с. 297]. Наприклад, *bioventing* – вентилявання забруднених ґрунтових вод для стимуляції мікробіологічного розкладання.

Як зазначалося вище, до екологічної лексики відносяться також реалії. Це культурно марковані одиниці, які Р. П. Зорівчак визначає як “моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об’єктивної дійсності мови-сприймача” [17, с. 58]. Тобто з цього визначення можна зробити висновок, що реалія існує в одній культурі, але відсутня в іншій і виявити її можна за допомогою порівняння, тобто перенесення з однієї мови та культури в іншу.

У текстах на екологічну тематику зустрічаються такі типи реалій [35, с. 15]:

1. Назви національних природоохоронних і дослідницьких організацій: *the UN’s World Meteorological Organization (WMO) – Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) ООН* (The Guardian, 6.12.2022; Новини Live, 6.12.2022);

2. Назви національних законодавчих документів, що регулюють природоохоронну діяльність, техногенний та / або антропогенний вплив на довкілля: *the United Nations Framework Convention on Climate Change – Рамкова конвенція Організації Об’єднаних Націй про зміну клімату* (Paris Agreement, 2015; Паризька угода, 2016);

3. Назви національних природоохоронних проєктів і програм: *the National Trust – британський національний фонд дикої природи* (BBC News, 26.12.2021; BBC News Україна, 16.01.2022).

4. Назви великих природних катаклізмів, техногенних аварій і катастроф: *Ida – буревій "Іда", Hurricane Katrina – буревій "Катрина"* (BBC News, 26.08.2021; BBC News Україна, 30.08.2021).

Існує три основні способи перекладу реалій: транскрипція, калькування та описовий переклад. Транскрипція застосовується для відтворення максимально наближеної фонетичної форми оригіналу графічними засобами мови перекладу. Калькування дозволяє відтворити реалію за допомогою заміни її складових частин прямими лексичними відповідниками. Описовий переклад передбачає відтворення реалії шляхом опису. [10, с. 38]. Н. С. Руденко виокремлює чотири основні прийоми відтворення реалій у неспеціалізованих текстах на екологічну тематику: комбінована реномінація, транскодування, калькування та дескриптивна перифраза [35, с. 15].

2.2. Корпусне дослідження екологічної термінології в англійських та українських текстах

Корпус складається із фрагментів публіцистичних текстів на екологічну тематику. Було проаналізовано 31 англійська стаття, угода, протокол та їх паралельні українські тексти. Статті були взяті із відомих новинних порталів та офіційних вебсайтів організацій, як The Guardian, BBC News, Bloomberg, Reuters, The Conversation, Daily Mail, Science Alert, New Atlas, Live Science, The Science Times, NucNet, Phys.org, NPR, Carbon Independent, UN News та WMO. Їх паралельні тексти публікувалися на наступних українських новинних порталах та офіційних вебсайтах установ: Nauka.ua, Дзеркало тижня, BBC News Україна, Новини Live, Ukrinform TV, Суспільне Новини та Верховна Рада України.

Об'єктом дослідження є екологічні терміни у текстах англійських та українських ЗМІ та вебсайтах установ та організацій. Даний корпус публіцистичного стилю є дослідницьким, статичним, фрагментованим, багатоцільовим та відносно сучасним (статті датуються 2019 – 2023 рр.). Кіотський протокол (1998) та Паризька кліматична угода (2015) не належать до публіцистичного стилю, проте тематика цих документів та їх широке

використання у медіа робить ці тексти надзвичайно цікавими для корпусного дослідження екологічної термінології.

У корпусному дослідженні термінології ми скористалися програмою Sketch Engine та її функцією “Keywords: terminology extraction” (ключові слова: вилучення термінології). Для початку вилучимо термінологічні одиниці з англійського корпусу текстів на екотематику (Рис. 2.2.1).

blah	politically-correct	afforestation	mid-century
heatwave	anticyclone	decarbonise	north-eastern
WMO	ice-sheet	extinction	WFP
pre-industrial	glaciologist	dieback	seafloor
COP27	clear-cutting	Puglia	dolomite
Mangoni	climate-resilient	business-as-usual	Ilda
economy-wide	Yakutia	biodiversity	wildfire
net-zero	gigaton	artic	nitrous
Guterres	overexploitation	methacrylate	Sagan
Greenland	worst-hit	drought	melting
COP27	Sakha	settled	Intergovernmental
Kunming-Montreal	ozone	prudently	climate
Pound410	co-benefit	overfishing	equatorial
drought-provoked	chlorofluorocarbon	Calabria	supercharge
green-assed	Bolster	lignin	ever-growing
bunny-hugging	trivialise	reforestation	avert
famine-like	trawl	stratospheric	threatened
GEUS	methane	Arwen	CFC
Nordstream	chlorite	glacier	emission
Acrocanthosaurus	swelter	Killimanjaro	UNITED
record-smashing	best-preserved	devastate	neutrality
US500	greenhouse	malnourished	befit
snowless	sea-ice	Antarctic	warming
climate-neutral	Unicef	mitigation	vanguard
Seafloor	meteorological	Celsius	waypoint

Рис. 2.2.1. Однослівні англійські терміни

Як бачимо, серед запропонованих програмою 100 ключових слів, приблизно 20 не є екологічними термінологічними одиницями. Якщо подивитися статистику вилучених термінів, вона виглядає наступним чином (Рис. 2.2.2):

Keyword ?	Frequency ?	Rel. frequency ?	Ref. frequency ?	Rel. ref. frequency ?	Score ?
blah	25	6,311.538	159,847	3.707	1,341.22
heatwave	9	2,272.154	30,404	0.705	1,333.21
WMO	4	1,009.846	17,757	0.412	716.02
pre-industrial	3	757.385	19,007	0.441	526.38
COP27	2	504.923	7	0.000	505.84
Mangoni	2	504.923	133	0.003	504.37
economy-wide	2	504.923	4,891	0.113	454.39
net-zero	2	504.923	14,627	0.339	377.79
Guterres	2	504.923	22,042	0.511	334.80
Greenland	5	1,262.307	133,274	3.090	308.85
Cop27	1	252.462	0	0.000	253.46
Kunming-Montreal	1	252.462	0	0.000	253.46
Pound410	1	252.462	0	0.000	253.46
drought-provoked	1	252.462	1	0.000	253.46
green-assed	1	252.462	2	0.000	253.45
bunny-hugging	1	252.462	28	0.001	253.30
famine-like	1	252.462	147	0.003	252.60
GEUS	1	252.462	238	0.006	252.07
Nordstream	1	252.462	423	0.010	251.00
Acrocantosaur	1	252.462	430	0.010	250.96
record-smashing	1	252.462	521	0.012	250.44
US500	1	252.462	572	0.013	250.14
snowless	1	252.462	928	0.022	248.12
climate-neutral	1	252.462	1,232	0.029	246.42
Seafloor	1	252.462	2,146	0.050	241.45
politically-correct	1	252.462	2,967	0.069	237.15

Рис. 2.2.2. Статистика однослівних англійських термінів

Проаналізувавши отримані дані, можна зробити висновок, що найчастотнішим є слово *climate* (45 разів), *emission* (17), *greenhouse* (11), *heatwave* (9), *drought* (9), *warming* (7), *biodiversity* (6), *extinction* (6), *mitigation* (5), *methane* (5), *ozone* (5), *Greenland* (5) тощо. Ключове слово, виділене програмою, *blah*, ми не будемо брати до уваги, адже це частина фрази *Blah blah blah*, яку використала Грета Тунберг у промові на конференції #PreCOP26 #Youth4Climate у Мілані.

Програмою також виділено 100 багатослівних термінів, які складаються з двох та більше складових. На рисунку 3 можна переглянути їх неповний перелік. Приблизно 20 термінологічних одиниць, виділених програмою, не відповідають темі та не є термінами.

blah blah blah	framework convention	enhancement of sinks
blah blah	greenhouse gas	economy climate-neutral
country party	drought condition	certain fossil fuel producer
developing country party	emission reduction	agriculture in light
extreme weather	effect of climate change	domestic advanced reactor fuel
mass extinction	climate crisis	antarctic sea-ice area
ozone layer	global temperature	exposing track
pre-industrial level	effect of climate	circumstance of developing country parties
greenland ice sheet	absolute emission reduction target	arctic record
extreme weather event	bleached coral reef	economy-wide absolute emission
transparent wood	annual reckoning	causing significant loss of trees
parties serve	blink of geological time	earth on a path
context of sustainable development	antarctic need binding international agreement	arctic temperature record
meeting of the parties	circumstance of developing country	expansion of arctic
adverse effect of climate change	bolster carbon market	arduino mangoni
adverse effect of climate	business-as-usual emissions scenario	dinosaur in total
temperature rise	dangerous climate change harm	drought dry
used nuclear fuel	climate change famine	advanced reactor fuel stock
adaptation action	carbon dioxide sequestration technology	climate in a blink
net-zero emission	expansion of arctic sea ice	change famine
global temperature rise	ever-growing body of work	dramatic expansion of arctic
threat of climate change	elusive optimal target	change famine on earth
ice loss	alarm on a climate	first thing country
threat of climate	annual increase in methane	change harm
montreal protocol	advanced reactor fuel	extreme heat in several regions
carbon neutrality		epoxy infiltration

Рис. 2.2.3. Багатослівні англійські терміни

Проаналізувавши статистику англійських багатослівних термінів, можна виокремити наступні найчастотніші одиниці (Рис. 2.2.4):

Term	Frequency ?	Rel. frequency ?	Ref. frequency ?	Rel. ref. frequency ?	Score ?
blah blah blah ↗	8	2,019.692	22,348	0.518	1,330.97
blah blah ↗	8	2,019.692	37,700	0.874	1,078.16
country party ↗	4	1,009.846	5,040	0.117	905.07
developing country party ↗	3	757.385	638	0.015	747.33
extreme weather ↗	7	1,767.230	61,114	1.417	731.54
mass extinction ↗	4	1,009.846	20,466	0.475	685.52
ozone layer ↗	4	1,009.846	20,707	0.480	682.93
pre-industrial level ↗	3	757.385	5,498	0.127	672.63
greenland ice sheet ↗	3	757.385	6,858	0.159	654.33
extreme weather event ↗	3	757.385	20,966	0.486	510.30
transparent wood ↗	2	504.923	243	0.006	503.09
parties serve ↗	2	504.923	468	0.011	500.49
context of sustainable development ↗	2	504.923	887	0.021	495.73
meeting of the parties ↗	2	504.923	958	0.022	494.93
adverse effect of climate change ↗	2	504.923	1,158	0.027	492.69
adverse effect of climate ↗	2	504.923	1,231	0.029	491.88
temperature rise ↗	3	757.385	23,612	0.548	490.06
used nuclear fuel ↗	2	504.923	2,062	0.048	482.84
adaptation action ↗	2	504.923	2,302	0.053	480.29
net-zero emission ↗	2	504.923	2,912	0.068	473.92
global temperature rise ↗	2	504.923	2,986	0.069	473.16
threat of climate change ↗	2	504.923	4,922	0.114	454.10
ice loss ↗	2	504.923	4,980	0.115	453.55
threat of climate ↗	2	504.923	5,273	0.122	450.80
montreal protocol ↗	2	504.923	7,746	0.180	428.89
carbon neutrality ↗	2	504.923	7,877	0.183	427.79

Рис. 2.2.4. Статистика багатослівних англійських термінів

Серед вилучених багатослівних термінів, найчастіше зустрічаються наступні: *greenhouse gas* (11), *extreme weather* (7), *mass extinction* (4), *ozone layer* (4), *weather event* (3), *nuclear fuel* (3), *temperature rise* (3), *greenland ice sheet* (3), *extreme weather event* (3) тощо.

Тепер перейдемо до аналізу українського корпусу текстів на екотематику та вилучимо терміни за допомогою програми. На Рисунку 5 зображено приклад 100 однослівних термінів, виокремлених програмою Sketch engine.

Word	Word	Word	Word
1 бла-бла-бла ...	26 нарадою ...	51 лісооновлення ...	76 доіндустріального ...
2 метеорологічна ...	27 кліматична ...	52 знебарвили ...	77 метеорологічній ...
3 сор ...	28 льодовиків ...	53 гігатон ...	78 вимирань ...
4 посуха ...	29 кліматичного ...	54 dinosaur ...	79 тунберг ...
5 викопного ...	30 екстремальні ...	55 осушила ...	80 арвен ...
6 вмо ...	31 вуглецевого ...	56 уцих ...	81 пропливати ...
7 гренландії ...	32 вилову ...	57 опірного ...	82 парниковими ...
8 клімату ...	33 нульові ...	58 єллоустоун ...	83 гренландського ...
9 крижаного ...	34 спекотне ...	59 хлориту ...	84 холодніший ...
10 доіндустріальні ...	35 накопичувачів ...	60 озоносфери ...	85 викоріненням ...
11 визнаючи ...	36 викидів ...	61 саганом ...	86 грети ...
12 гутерреш ...	37 арктики ...	62 звужуватись ...	87 епоксидною ...
13 озонowego ...	38 потепління ...	63 політкоректний ...	88 поглиначами ...
14 парникових ...	39 льодовики ...	64 катрина ...	89 субсидує ...
15 монреальський ...	40 викиди ...	65 донне ...	90 йосеміті ...
16 кліматично ...	41 танення ...	66 монреальським ...	91 низьковуглецевого ...
17 посуху ...	42 декарбонізуються ...	67 доломітові ...	92 озонова ...

Рис. 2.2.5. Однослівні українські терміни

Проаналізувавши ці 100 термінологічних одиниць ми виявили, що приблизно половина слів не є екологічними термінами. Програма вилучала прикметники та дієслова та інтерпретувала їх як терміни.

Серед 73 багатослівних термінів, які вилучила програма, термінами на екологічну тематику можна вважати меншу частину.

Word	Word	Word
1 всесвітня метеорологічна організація ...	26 у масштабах усієї економіки ...	51 з адаптації до зміни ...
2 наслідками зміни клімату ...	27 нарадою сторін цієї угоди ...	52 в цьому столітті ...
3 наслідків зміни клімату ...	28 масштабах усієї економіки ...	53 на зміну клімату ...
4 зміни клімату в ...	29 с понад доіндустріальні рівні ...	54 контексті сталого розвитку ...
5 до зміни клімату ...	30 найкращих наявних наукових ...	55 наслідки зміни клімату ...
6 і накопичувачів парникових газів ...	31 з викорінення бідності ...	56 всю історію спостережень ...
7 у якій перебуває уся ...	32 реагування на зміну клімату ...	57 за всю історію спостережень ...
8 накопичувачів парникових газів ...	33 загрозу зміни клімату ...	58 підвищення рівня моря ...
9 перебуває уся планета ...	34 та наслідки зміни клімату ...	59 парникових газів у ...
10 є нарадою сторін цієї ...	35 та наслідки зміни ...	60 з адаптації до ...
11 поглиначів і накопичувачів парникових ...	36 зусиль з викорінення ...	61 ми стоїмо на порозі ...
12 зусиль з викорінення бідності ...	37 сторін цієї угоди ...	62 стоїмо на порозі ...
13 якій перебуває уся планета ...	38 скорочення викидів у ...	63 адаптації до зміни клімату ...
14 викидів у масштабах усієї ...	39 рамкової конвенції організації ...	64 адаптації до зміни ...
15 нарадою сторін цієї ...	40 націй про зміну клімату ...	65 про зміну клімату ...
16 наявних наукових знань ...	41 націй про зміну ...	66 ми стоїмо на ...
17 понад доіндустріальні рівні ...	42 втрат і збитків ...	67 сталого розвитку та ...
18 найкращих наявних наукових знань ...	43 у якій перебуває ...	68 градусів за Цельсієм ...

Рис. 2.2.6. Багатослівні українські терміни

З Рисунка 2.2.6 ми можемо зробити висновок, що програма вилучала частини речення, які містили займенники, прийменники та сполучники, як складові термінів, що є нехарактерним для українських багатослівних термінів.

Item	Frequency (focus)	Frequency (reference)	Relative frequency (focus)	Relative frequency (reference)	Score
бла-бла-бла	6	920	1712,81763	0,28027	1338,64
метеорологічна	4	1046	1141,87842	0,31865	866,703
сор	3	373	856,40881	0,11363	769,923
посуха	5	3154	1427,34802	0,96083	728,441
вкопного	4	2041	1141,87842	0,62177	704,712
вмо	3	1428	856,40881	0,43502	597,488
гренландії	4	3118	1141,87842	0,94986	586,133
клімату	41	62964	11704,25391	19,18121	580,007
крижаного	3	1697	856,40881	0,51697	565,211
доіндустріальні	2	79	570,93921	0,02407	558,498
визначи	7	8562	1998,28723	2,60831	554,079
гутерреш	2	133	570,93921	0,04052	549,668
озонового	3	1858	856,40881	0,56602	547,509
парникових	8	10424	2283,75684	3,17554	547,176
монреальський	2	251	570,93921	0,07646	531,313
кліматично	2	285	570,93921	0,08682	526,249
посуху	3	2241	856,40881	0,68269	509,546
поглиначів	2	439	570,93921	0,13374	504,473
цельсієм	4	4493	1141,87842	1,36874	482,484
екстремальну	2	619	570,93921	0,18857	481,199
засуху	2	741	570,93921	0,22574	466,609
кліматичної	3	3045	856,40881	0,92762	444,801
екстремальна	2	1116	570,93921	0,33998	426,828
біорізноманіття	5	8041	1427,34802	2,44959	414,063
потік-	2	1313	570,93921	0,39999	408,531
нарадою	2	1375	570,93921	0,41888	403,093
кліматична	2	1386	570,93921	0,42223	402,143
льодовиків	3	4316	856,40881	1,31482	370,4

Рис. 2.2.7. Статистика однослівних українських термінів

Серед вилучених однослівних термінів, найчастотнішими є наступні: *клімат* (41), *викиди* (20), *парниковий* (9), *потепління* (6), *посуха* (5), *біорізноманіття* (5), *метеорологічна* (4), *Цельсієм* (4), *озоновий* (4).

Слід зазначити, що одні й ті ж слова вживалися в різних відмінках, тож коли ми наводили частотність додавали їх, а також не брали до уваги дієслова та розмовні фрази (бла-бла-бла).

Item	Frequency (focus)	Frequency (reference)	Relative frequency (focus)	Relative frequency (reference)	Score
всесвітня метеорологічна організація	4	48	1141,87842	0,01462	1126,41
наслідками зміни клімату	3	23	856,40881	0,00701	851,443
наслідків зміни клімату	3	249	856,40881	0,07585	796,956
зміни клімату в	3	263	856,40881	0,08012	793,809
до зміни клімату	3	428	856,40881	0,13038	758,51
і накопичувачів парникових газів	2	0	570,93921	0	571,939
у якій перебуває уся	2	0	570,93921	0	571,939
накопичувачів парникових газів	2	0	570,93921	0	571,939
перебуває уся планета	2	0	570,93921	0	571,939
є нарадою сторін цієї	2	0	570,93921	0	571,939
поглиначів і накопичувачів парникових	2	0	570,93921	0	571,939
зусиль з викорінення бідності	2	0	570,93921	0	571,939
якій перебуває уся планета	2	0	570,93921	0	571,939
викидів у масштабах усієї	2	0	570,93921	0	571,939
нарадою сторін цієї	2	0	570,93921	0	571,939
наявних наукових знань	2	0	570,93921	0	571,939
понад доіндустріальні рівні	2	0	570,93921	0	571,939
найкращих наявних наукових знань	2	0	570,93921	0	571,939
викидів у масштабах	2	0	570,93921	0	571,939
якій перебуває уся	2	0	570,93921	0	571,939
поглиначів і накопичувачів	2	0	570,93921	0	571,939
скорочення викидів у масштабах	2	0	570,93921	0	571,939
с понад доіндустріальні	2	0	570,93921	0	571,939
і накопичувачів парникових	2	0	570,93921	0	571,939
крижаного щита Гренландії	2	0	570,93921	0	571,939
у масштабах усієї економіки	2	0	570,93921	0	571,939
нарадою сторін цієї угоди	2	0	570,93921	0	571,939
масштабах усієї економіки	2	0	570,93921	0	571,939
с понад доіндустріальні рівні	2	0	570,93921	0	571,939
найкращих наявних наукових	2	0	570,93921	0	571,939
з викорінення бідності	2	5	570,93921	0,00152	571,069

Рис. 2.2.8. Статистика багатослівних українських термінів

Розглянувши статистику багатослівних українських термінів, найчастотнішими є наступні: *наслідки зміни клімату* (8), *зміни клімату* (8), *всесвітня метеорологічна організація* (4), *скорочення викидів* (4), *парникові гази* (2), *крижаного щита Гренландії* (2) тощо.

Коли ми проаналізували вилучені терміни з англійського та паралельного українського корпусів текстів, ми зробили висновок, що програма Sketch engine краще ідентифікує англійську екологічну термінологію. Це може бути пов'язано з тим, що функція вилучення термінології з двомовних текстів OneClick Terms доступна лише для англійської мови. Вона вилучає терміни лише, коли граматичні характеристики українськомовної й англійськомовної лексем збігаються (тобто терміном є іменник або поєднання іменника з прикметником) та інші критерії.

На жаль, оскільки дана функція програми недоступна для української мови, нам довелося скористатися спрощеною функцією вилучення термінології. Як бачимо з результатів, однослівні та багатослівні терміни з українського корпусу текстів стосувалися теми не повною мірою. Багатослівні терміни загалом не відповідали типовій формі терміна української мови (іменник, прикметник, дієслівна форма). У словосполучках вилучених програмою, реєструвалися поєднання іменники із займенниками, прийменниками, сполучниками та навіть частини речень із підметом та присудком.

Тож ми проаналізували переклад найчастотніших англійських одно- та багатослівних термінів та відшукали їх відповідники в паралельних українських текстах.

climate	клімат, кліматичний
emission	викид
greenhouse	парниковий
heatwave	хвиля спеки, потепління, спека, тепла хви. хвиля тепла
drought	посуха, засуха
warming	потепління, розігрівання
biodiversity	біорізноманіття, біорозмаїття
extinction	зникнення, вимирання
mitigation	пом'якшення
methane	метан
ozone	озоновий

Grenland	Гренландія, гренландський
----------	---------------------------

Рис. 2.2.9. Відповідники однослівних англійських термінів

Найчастотніші англійські терміни, які були виділені із різних статей на екотематику, загалом мають один відповідник в українських текстах. Проте можемо спостерігати переклади одного англійського терміна синонімами в українській мові. Також іменники *climate* та *Grenland* були перекладені і як прикметники і як іменники в українській (*клімат/кліматичний, Гренландія/гренландський*).

greenhouse gas	парниковий газ
extreme weather	екстремальна погода, екстремальні погодні умови
mass extinction	масове вимирання, масове зникнення
ozone layer	озоновий шар
weather event	погодне явище
nuclear fuel	ядерне паливо
temperature rise	потепління, підвищення температури
greenland ice sheet	крижаний щит Гренландії, Гренландський крижаний щит
extreme weather event	екстремальне погодне явище

Рис. 2.2.10. Відповідники багатослівних англійських термінів

Найчастотніші багатослівні англійські терміни також мають один відповідник в українських текстах, проте спостерігається й синонімія. Явище синонімії може бути зумовлене тим, що тексти є публіцистичними, а не спеціалізованими, та багатством української мови на синоніми.

Висновки до Розділу 2

Після проведення компаративного перекладацького аналізу функціонування екологічної лексики в публіцистичних текстах та визначення способів її відтворення, можна зробити наступні висновки. Публіцистичні тексти на екотематику містять екологічну термінологію та нетермінологічну лексику й фразеологію. Екологічні терміни класифікують за морфологічно-структурним та тематичним критерієм. Реалії також належать до екологічної лексики та класифікуються за тематичним критерієм.

На переклад екологічної лексики та стратегії й тактики перекладу впливають тип тексту та тип лексики. Публіцистична стаття – це неспеціалізований текст, тож переклад екологічної лексики може вимагати варіантних відповідників та перекладацьких трансформацій для відтворення прагматичного ефекту оригіналу. Словниковий відповідник, транскодування (транскрипція і транслітерація), калькування, тлумачення значення або описовий переклад є основними способами перекладу екологічних термінів. Серед основних способів перекладу реалій виокремлюють транскрипцію, калькування та описовий переклад.

Ми провели дослідження на основі корпусу текстів, який складається із фрагментів, взятих із 31 англійської статті, угоди, протоколу та їхніх паралельних українських текстів. Програма Sketch Engine вилучила 100 однослівних та 100 багатослівних термінів з англійських текстів за допомогою функції OneClick Terms, яка доступна лише для англійської мови. Для вилучення термінології з українського корпусу текстів ми скористалися функцією програми Ключові слова: вилучення термінології, в результаті чого було отримано 100 однослівних та 73 багатослівних термінів.

Проаналізувавши результати, ми можемо зробити висновок, що половина однослівних та багатослівних термінів з українського корпусу

текстів не належали до екологічної царини. Багатослівні терміни загалом не відповідали типовій формі терміна української мови. Серед вилучених англійських термінів, приблизно 20% з кожної групи не стосувалися екологічної царини. Загалом можемо підсумувати, що програма краще ідентифікує англійську термінологію.

За результатами аналізу перекладу найчастотніших англійських одно- та багатослівних термінів, ми можемо зробити висновок, що загалом англійські терміни мають один відповідник, однак спостерігаються синонімічні переклади одного й того ж терміна в українських статтях.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Особливості перекладу текстів про кліматичні зміни

Матеріалом даного дослідження є публіцистичні тексти про кліматичні зміни в англійських виданнях та їх паралельні українські статті. Загалом ми опрацювали 31 англomовну статтю, угоду та протокол. Публіцистичні тексти на тему змін клімату є неспеціалізованими екологічними текстами із широким колом адресатів. Зазвичай у них висвітлюються екологічні проблеми у широкому розумінні та присутні й інші аспекти, такі як політичні, економічні чи соціальні. Екологічна термінологія, яка використовується у таких текстах не є жорстко детермінованою, а радше широко відомою читачам. У публіцистичних статтях широко використовуються реалії та емоційно-експресивна лексика. У даному пункті ми розглянемо приклади зі статей на екотематику та проаналізуємо їх переклади в українських медіа.

*“Dinosaur tracks revealed in Texas as **severe drought** dries up river. **Drought conditions** have revealed about 60 prints from the Acrocanthosaurus, with an estimated 140 tracks from the dinosaur in total, the BBC reported.”* [56] — *“Через **екстремальну посуху** на дні техаської річки показалися сліди динозавра. Починаючи з 2000 року сліди були приховані під товщею води та осаду річки Пелуксі-Рівер, але **сильна посуха**, яка супроводжує **екстремальну спеку** цього літа, майже повністю осушила річку й оголила 60 відбитків акрокантозавра, представивши їх на поверхні.”* [14]

Речення перекладені не дослівно, деяка інформація вилучена або була включена в наступні речення в українській статті. Термін *severe drought* було перекладено як *екстремальна посуха*, що є варіативним відповідником, адже зазвичай цей термін перекладається як *сильна/надзвичайна посуха*. В українському перекладі також можемо спостерігати паралельний переклад

речення із терміном *drought conditions* як *сильна посуха, яка супроводжує екстремальну спеку*. Цей переклад є описовим з елементами додавання задля підсилення впливу на читача та опису погіршення кліматичних умов. Цікаво, що в перекладі двічі вжито прикметник *екстремальний* в той час, коли в оригіналі не зустрічається лексема *extreme*.

Загалом це поширене слово для опису надзвичайних погодних умов: в проаналізованому нами корпусі текстів воно зустрічалося 11 разів як прикметник та 2 як іменник. У більшості випадків слово перекладалося дослівно: *extreme weather events* [57] – *екстремальні погодні явища* [19], *extreme events* [49] – *екстремальні явища* [7], “*extreme*” *to describe annual ice loss* [44] – “*екстремальна втрата маси*” [25], *the extreme melt year* [63] – *рік екстремального танення* [32] тощо. Проте *extreme heat* [48] було перекладено як *надзвичайна спека* [22], а *an extreme very harsh dry continental climate* [39] як *яскраво виражений сухий континентальний клімат* [10].

Тепер розглянемо наступне речення та його переклад українською мовою, яке також стосується цієї теми, проте з іншого видання:

“*A **drought** in Texas dried up a river flowing through Dinosaur Valley State Park, exposing tracks from giant reptiles that lived some 113 million years ago, an official said Tuesday. “Due to **the excessive drought conditions** this past summer, the river dried up completely in most locations, allowing for more tracks to be uncovered here in the park,” she said.*” [35] — “**Посуха** в Техасі призвела до висихання річки, що тече у парку Dinosaur Valley State Park. Завдяки цьому дослідники знайшли ланцюжок слідів динозаврів, які ці тварини залишили близько 113 мільйонів років тому, повідомляє *Science alert*. Відкриття допомогла зробити **сильна посуха**, що призвела до того, що річка пересохла у більшості місць.” [2]

Тут ми бачимо, що в першому реченні в оригіналі вжито *drought* без підсилювальних прикметників і в українському перекладі маємо прямий словниковий відповідник *посуха*. Проте в наступному реченні маємо *the excessive drought conditions*, що в паралельному українському реченні має конденсований переклад *сильна посуха*. Також можемо помітити, що в обох прикладах погодні явища виступають агентивними підметами, як от *severe drought dries up river, drought conditions have revealed, a drought in Texas dried up a river*. Неживий агентивний підмет є нехарактерним для української мови, проте є різні способи перекладу цих частин речень. У першому випадку маємо причинно-наслідкове підрядне речення: *через екстремальну посуху...показалися*; у другому агентивний неживий підмет: *сильна посуха...осушила*; у третьому також підмет із присудком *призвела до*, що на нашу думку, применшує агентивність: *посуха в Техасі призвела до висихання річки*. У даному прикладі вживається реалія *Dinosaur Valley State Park*, що зберігає оригінальну форму в українському перекладі.

Розглянемо й інші приклади, які стосуються потепління.

*“An ongoing **drought** affecting much of Europe has lowered rivers such as the Rhine, preventing large ships with heavy loads from passing key waypoints and forcing them to use smaller vessels or to split cargoes into multiple shipments.”* [66] — *“Рейн стрімко міліє через **засуху**, що не дозволяє великим вантажним суднам пропливати цією рікою.”* [28]

У цьому реченні бачимо, що термін *drought* було перекладено як *засуха*, на відміну від *посуха*, як у попередніх прикладах. У словнику української мови ми знайшли визначення *засухи* та *посухи* для аналізу перекладів терміна *drought*. *Засуха* – це “тривала відсутність дощу влітку, що призводить до висихання ґрунту і загибелі рослинності”. *Посуха* – це “брак дощу влітку, що призводить до висихання ґрунту і загибелі рослинності; *засуха*” [72]. Як

бачимо, різниці у перекладі терміна *drought* як *посуха* чи *засуха* немає. Також це речення є значно коротшим за оригінал, багато інформації було вилучено в українському перекладі. Агентивний підмет *drought has lowered rivers* було перекладено причинно-наслідковим реченням: *Рейн стрімко міліє через засуху*.

У статті *The Guardian: 'We pray for rain': Ethiopia faces catastrophic hunger as cattle perish in severe drought* ми також виокремили речення, які стосуються змін клімату та містять терміни з царини екології та знайшли паралельну українську статтю від *Новини Live: Мільйони людей можуть постраждати від катастрофічного голоду: нова криза в Ефіопії*. Заголовки статей значно відрізняються, в українському тексті відсутня пряма мова та робиться наголос на людях, які можуть постраждати від голоду, а не на відсутності дощу, який спричинить голод через загибель великої рогатої худоби, як в оригіналі.

"In a country already grappling with humanitarian strife brought on by civil war, aid workers and local officials say that another crisis is slowly unfolding, as severe drought plagues much of southern and north-eastern Ethiopia. Those years brought drought-provoked crises to Ethiopia that saw millions go hungry, and some die from starvation." [43] — *"Окрім гуманітарних конфліктів в країні назріває нова криза. Сильна посуха вразила більшу частину півдня та північного сходу Ефіопії, що спричинило масову загибель тварин. Як відомо, в ті роки Ефіопія пережила кризу через посуху, внаслідок чого мільйони людей голодували, а деякі вмирали."* [11]

Ми проаналізували переклад цих речень і з'ясували, що перше речення оригіналу, було розділено на два прості речення у перекладі. Термін *severe drought* було перекладено за допомогою прямого відповідника *сильна посуха*. Термін *drought-provoked crises* було перекладено описово: *криза через посуху*.

В оригіналі підмети є агентивними: *those years brought, Ethiopia that saw*, проте в перекладі це було майстерно відтворено підрядним причинно-наслідковим реченням. У останньому українському реченні є додавання *millions go hungry* – мільйони людей голодували та вилучення: *some die from starvation* – деякі вмирали.

Тепер розглянемо приклади речень із терміном *heatwave*. Він зустрічається доволі часто в англійських текстах (9 разів) та має різні варіанти перекладу в українських статтях (*потепління, хвилі спеки, спека, теплові хвилі, хвиля тепла*, найуживанішим з яких є “*спека*”). Наприклад:

“**Record Winter Heatwave Forces Snowless Alpine Ski Resorts to Close Slopes**” [53] — “Через **рекордне потепління** гірськолижні курорти Європи закривають схили для катання” [20]

Це оригінал заголовка з агентивним підметом *heatwave* та його переклад підрядним реченням. *Winter heatwave* генералізували у перекладі, відтворивши як *потепління*. Трансформація генералізації застосовувалася при перекладі *Alpine Ski Resorts* – гірськолижні курорти Європи. Також ми спостерігаємо вилучення прикметника *snowless* в українському перекладі. Проте для перекладу фрази *close slopes* було застосовано експлікацію та додавання: *закривають схили для катання*.

“*This rate of warming is the highest of any continent in the world, with the team warning of more frequent **heatwaves, wildfires** and other **extreme weather events** as a result.*” [52] — “Це демонструє найшвидше підвищення серед усіх континентів на землі. За словами дослідників, надалі **хвилі спеки, лісові пожежі та інші екстремальні погодні явища** спостерігатимуться все частіше.” [24]

Англійське речення було перекладено двома простими реченнями українською. Терміни, які стосуються змін клімату, були відтворені за допомогою прямих відповідників та дослівного перекладу.

Далі розглянемо приклади речень із видання *The Conversation*:

*“Extreme events in recent years – particularly **heatwaves** – have the fingerprints of **climate change** all over them. The **record-smashing heat** in western North America in 2021 saw **massive wildfires** and straining infrastructure. And earlier this year, temperatures in the United Kingdom reached a **deadly 40°C** for the first time on record. **Heatwaves** will worsen as long as we keep warming the planet.”*

[49] — *“Екстремальні явища останніх років — особливо спека — мають на собі відбиток зміни клімату. Рекордна спека на заході Північної Америки у 2021 році призвела до масових лісових пожеж і навантаження на інфраструктуру. А на початку цього року температура у Великій Британії вперше в історії сягнула смертельно небезпечних 40 градусів за Цельсієм. Теплові хвилі посилюватимуться доти, доки ми продовжуватимемо розігрівати планету.”* [7]

Ми проаналізували оригінал та переклад і можемо зробити висновок, що переклад є точним та відтворює усі фактологічні елементи. Терміни перекладені за допомогою словникових відповідників. У деяких випадках це вимагає додавання в українській мові, як от: *wildfires* — лісові пожежі, *heatwaves* — теплові хвилі, *deadly* — смертельно небезпечний; або навпаки вилучення: *record-smashing heat* — рекордна спека.

*“The ocean, too, has suffered a succession of **marine heatwaves** that have bleached coral reefs and reduced the diversity of species they host.”* [49] — *“Океан також зазнав низки морських теплових хвиль, які знебарвили коралові рифи і зменшили різноманітність видів, що в них мешкають.”* [7]

У даному прикладі термін було перекладено за допомогою калькування. У цьому реченні є експлікативний переклад фрази *they host* за допомогою додавання підрядного речення: *що в них мешкають*.

“*Japan swelters in its worst **heatwave** ever recorded*” [61] — “*Японія потерпає від аномальної **спеки***” [33]

При перекладі фрази *worst heatwave ever recorded* було застосовано функціональний аналог: *аномальна спека* та конденсація.

“*Records for **glacier melting** in the Alps were shattered in 2022, with an average of 13ft (4 metres) in height lost. The **Antarctic sea-ice area** fell to its lowest level on record, almost 1m km² below the long-term average.*” [38] — “*У 2022 році було побито рекорди **танення льодовиків** в Альпах, у середньому втрачено 4 метри висоти; **площа морського льоду в Антарктиді** впала до найнижчого рівня за всю історію спостережень, майже на 1 млн кв. км нижче середнього довгострокового показника.*” [16]

З аналізу паралельних оригінального та перекладеного речень можемо зробити висновок, що в українське речення є більш експлікативним. Усі елементи відтворено адекватно, термін перекладено за допомогою підбору словникового відповідника. Прикладами описового перекладу є фрази: *the Antarctic sea-ice area* – *площа морського льоду в Антарктиді* та *below the long-term average* – *нижче середнього довгострокового показника*. Для української мови є нехарактерними складні іменникові словосполучення поєднані дефісом, тому вони експлікуються в перекладі.

“*WMO recognizes new **Arctic temperature record** of 38°C*” [39] — “*Всесвітня метеорологічна організація зафіксувала новий **температурний рекорд для Арктики**. Він становить +38 за Цельсієм.*” [10]

Заголовок до англійської статті було перекладено повним та експлікативним реченням в українській. У перекладі розшифрували

абревіатуру; *Arctic* є означенням у фразі *Arctic temperature record*, у той час, як в українському перекладі маємо прийменник та іменник для *Арктики*. Також в українській статті зробили окреме речення із фрази *of 38°C*. Це зумовлено тим, що українські речення формують текстове “тіло”, тоді як заголовок є більш генералізованим та не містить усіх елементів оригіналу: Майже 40 градусів: в Арктиці зафіксували рекордне тепло.

“The temperature, more befitting the Mediterranean than the Arctic, was measured at a meteorological observing station during an exceptional and prolonged Siberian heatwave.” [39] — *“Температуру виміряли на метеорологічній спостережній станції під час виняткової і тривалої сибірської хвилі тепла.”* [10]

В українському реченні вилучена вставна конструкція, можливо через те, що дана інформації не є важливою для українського читача. Терміни перекладені дослівно.

Подібний випадок із вилученням інформації та генералізацією спостерігаємо і в реченні зі статті BBC News та паралельному реченні з BBC News Україна.

“The Mediterranean heatwave, which has seen some countries record their highest temperatures in decades, has led to the spread of wildfires across southern Italy, with Sicily, Calabria and Puglia the worst-hit regions.” [48] — *“Середземноморська спека призвела до поширення лісових пожеж на півдні Італії. Найбільш постраждали регіони - це Сицилія, Калабрія та Апулія.”* [22]

Вставна конструкція англійського речення не відтворена в українському перекладі. Уточнювальна конструкція із переліком регіонів була винесена в окреме просте речення для кращого сприйняття інформації. У цьому прикладі *heatwave* має непрямий еквівалентний переклад – *спека*, термін *wildfires* має словниковий відповідник – *лісові пожежі*.

“To have a 67% chance of staying below a 1.5 degrees global temperature rise – the best odds given by the [Intergovernmental Panel on Climate Change] – the world had 420 gigatons of CO2 left to emit back on Jan. 1st, 2018.” [55] — “Задля 67% шансу аби глобальне потепління залишилося у межах 1,5 градусів за Цельсієм. (А це найкращі шанси, які дає Міжурядова група експертів з питань клімату). Світ мав скоротити 420 гігатон вуглецевих викидів ще станом на 1 січня 2018 року.” [3]

З цього прикладу ми теж бачимо, що одне складне англійське речення розділили на три простих в українському перекладі. Термін *global temperature rise* перекладено як *глобальне потепління*, що є непрямим еквівалентним перекладом. Назва організації відтворена за допомогою усталеного українського відповідника. Фразу *gigatons of CO2* експлікували в українському реченні з елементами додавання – *гігатон вуглецевих викидів*.

“Researchers from the National Geological Survey of Denmark and Greenland (GEUS) studied two decades worth of measurements to predict the minimum ice loss from the Greenland Ice Sheet from climate warming so far.” [63] — “Вчені з Національної геологічної служби Данії та Гренландії 20 років стежили за таненням льоду з крижаного щита Гренландії, який стрімко танув через потепління клімату.” [32]

У даному прикладі теж маємо культурно марковану одиницю – назву організації, яка була перекладена за допомогою усталеного відповідника, в перекладі аббревіатуру вилучили. Наступна власна назва *Greenland Ice Sheet* була відтворена дослівно, проте з інверсією; *climate warming* – *потепління клімату* також скальковано. Цікавим є відтворення фрази *the minimum ice loss*, адже в українському реченні маємо підрядне речення *який стрімко танув*, що свідчить про антонімічний переклад для відтворення прагматичного ефекту на українську аудиторію без використання термінології.

“In the foreseeable scenario that **global warming** will only continue, the contribution of **the Greenland Ice Sheet** to sea level rise will only continue increasing,” said Professor Jason Box, lead author of the study. “When we take **the extreme melt year 2012** and take it as a **hypothetical average constant climate** later this century, the committed mass loss from **the Greenland Ice Sheet** more than doubles to 78 cm [30 inches].” [63] — “У передбачуваному сценарії, коли **глобальне потепління** триватиме, внесок **Гренландського крижаного щита** в підвищення рівня моря буде лише зростати. Якщо ми візьмемо 2012 рік **екстремального танення** та приймемо його як **гіпотетичний середній постійний клімат** наприкінці цього сторіччя, втрата маси від **крижаного щита Гренландії** більш ніж подвоюється до 78 см”, — сказав професор Джейсон Бокс, провідний автор дослідження.” [32]

У цьому прикладі один і той самий термін *the Greenland Ice Sheet* було дослівно перекладено із використанням синонімів — *Гренландського крижаного щита* та *крижаного щита Гренландії*. Калькування також було застосовано при перекладі інших термінів: *global warming* — *глобальне потепління*, *sea level rise* — *підвищення рівня моря* та *hypothetical average constant climate* — *гіпотетичний середній постійний клімат*. Словосполучення *the extreme melt year* вказує означувальні слова перед означуваним словом, а в перекладі ми маємо прямий порядок слів — *рік екстремального танення* та переклад за допомогою калькування.

“For example, a **hot summer** may move the boundary further up **the ice sheet**, while a colder year may push the line down towards the ice edges.” [63] — “**Спекотне літо** може зсунути межу далі вгору по **льодовиковому покриву**, тоді як **холодніший рік** може штовхнути лінію вниз до країв льоду.” [32]

У реченні із цієї статті фіксуємо переклад *the ice sheet* як льодовиковий покрив. Це непрямий переклад терміна, застосований для уникнення повторів та відтворення смислу оригіналу.

“*The supply of coffee is menaced by **climate change**: the crop is grown near the **equatorial belt**, which has been most susceptible to **extreme weather**, including **droughts and hurricanes**.*” [34] — “Постачанню кави загрожує **зміна клімату**: культура вирощується поблизу **екваторіального поясу**, який був найбільш вразливим до **екстремальних погодних умов**, включаючи **посухи та урагани**.” [30]

У даному прикладі можемо відзначити, що в перекладі змінився пасивний стан на активний. Терміни перекладені калькуванням, в одному випадку спостерігаємо додавання *extreme weather* — *екстремальних погодних умов*.

“*While the rest can be saved by keeping **global temperature rise** below 1.5 degree Celsius (2.7 Fahrenheit) relative to pre-industrial levels, in a business-as-usual emissions scenario, about 50% of these **World Heritage glaciers** could almost entirely disappear by 2100.*” [37] — “Вчені стверджують, що інші льодовики все ще можна врятувати, але тільки якщо утримувати **підвищення глобальної температури** нижче 1,5 C щодо доіндустріального рівня. В іншому випадку, вже до 2100 року зникне половина **всіх льодовиків, що є в наші дні**.” [27]

Це речення є прикладом генералізації в українському перекладі: *World Heritage glaciers* генералізували й описово переклали як *всі льодовики, що є в наші дні*; фразу *in a business-as-usual emissions scenario* спростили в перекладі: *в іншому випадку*. Термін *global temperature rise* перекладено дослівно — *підвищення глобальної температури*.

*“The European Union reached an agreement to strengthen and expand its **flagship carbon market**, endorsing the centerpiece of the **Green Deal strategy** that aims to make its economy **climate-neutral** by mid-century.” [50] — “Європейський союз схвалив центральний елемент **стратегії "Зелений курс"**, який спрямований на те, щоб до середини століття його економіка стала **кліматично нейтральною**. Таким чином Європа досягла угоди про зміцнення та розширення свого **флагманського вуглецевого ринку**.” [13]*

Складне англійське речення перекладено двома простими в українській. Власна назва *the Green Deal strategy* має відповідник в українській мові *Європейський зелений курс*, проте у статті її переклали як *стратегія "Зелений курс"*. Терміни *flagship carbon market* та *climate-neutral* були відтворені буквально як *флагманський вуглецевий ринок* та *кліматично нейтральний*.

3.2. Еквівалентність перекладу екологічної термінології

Ми проаналізували 31 англійську статтю, угоду та протокол на тему кліматичних змін та їх паралельні тексти українською мовою. За допомогою програми Sketch Engine, ми вилучили 100 однослівних та 100 багатослівних термінів. Деякі з них не стосувалися екотематики, тож у даному розділі ми зробили добірку термінів для аналізу еквівалентності їх перекладу.

Найпоширенішими способами перекладу термінів є словниковий відповідник, транскодування, калькування та описовий переклад. Ми відібрали 85 найбільш релевантних термінів, серед яких 23 перекладено методом підбору словникового відповідника, 14 – транскодуванням, 35 – калькуванням та 13 – описово.

На Рис. 3.2.1. графічно показано співвідношення методів перекладу термінологічних одиниць в опрацьованих статтях.

Кількісне співвідношення способів перекладу екотермінів

Рис. 3.2.1. Кількісне співвідношення способів перекладу екотермінів

Визначивши кількісне співвідношення методів перекладу екологічних термінів, ми проаналізували еквівалентність їх перекладу. На основі теоретичної бази дослідження, ми з'ясували, що існують повні, часткові та нульові еквіваленти.

Якщо лексеми, які порівнюються, мають схожі лексичні та граматичні форми, то такі терміни є повними еквівалентами. Серед опрацьованих термінів можемо виокремити такі повні еквіваленти: *anticyclone* [48] – *антициклон* [22], *climate* [19] – *клімат* [57], *ozone* [40] – *озон* [18], *chlorofluorocarbon* [40] – *хлоро-флюорокарбон* [18], *methane* [36] – *метан* [15], *chlorite* [46] – *хлорит* [26], *ecosystem* [64] – *екосистема* [4], *meteorological* [38] – *метеорологічний* [16], *decarbonise* [49] – *декарбонізувати* [7], *methacrylate polymer* [46] –

метакрилатний полімер [26], *dolomite* [37] – доломіт [27], *lignin* [46] – лігнін [26], *Arwen* [62] – Арвен [21], *equatorial* [34] – екваторіальний [30], *climate crisis* [49] – кліматична криза [8], *sustainable development* [57] – сталий розвиток [19], *transparent wood* [46] – прозора деревина [26], *ozone layer* [40] – озоновий шар [18], *mass extinction* [58] – масове вимирання [29], *air pollution* [49] – забруднення повітря [7], *clean energy* [42] – чиста енергія [12], *ozone hole* [40] – озонова діра [18]. До них також можемо віднести словникові відповідники: *clear-cutting* [64] – суцільна вирубка [5], *bottom trawling* [64] – донне тралення [5], *dieback* [62] – усихання [21], *afforestation* [51] – лісонасадження [9], *net-zero emissions* [49] – нульовий рівень викидів [7], *high-level waste* [42] – високоактивні відходи [31]. Можемо зробити висновок, що повні еквіваленти перекладені методами підбору словникового відповідника, транскодуванням та калькуванням. Серед них назви хімічних речовин, власні назви, терміни грецького та латинського походження.

До часткових еквівалентів належать терміни, які мають розбіжності у лексичній чи граматичній формах. Наприклад, *climate emergency* [38] – кліматична криза [16], *the minimum ice loss* [63] – танення льоду [32], *climate impacts* [62] – зміни клімату [21], *record winter heatwave* [53] – рекордне потепління [20], *the ice sheet* [63] – льодовиковий покрив [32], крижаний щит [32], *the worst heatwave ever recorded* [61] – аномальна спека [33], *CO2* [55] – викиди [3]. Сюди можемо віднести синонімічний переклад: *heatwave* [53] – хвиля спеки [24], потепління [20], спека [7], теплова хвиля [7], хвиля тепла [10]; *biodiversity* [64] – біорізноманіття [5], біорозмаїття [5]; *extinction* [58] – зникнення [29], вимирання [29]. Загалом, добір часткового еквівалента до цих термінів залежав від контексту, у деяких випадках відбувалася генералізація або вилучення.

Безеквівалентні терміни не мають відповідників у цільовій мові й дуже часто тлумачаться у перекладі. Наприклад: *climate-resilient development* [51] – опірний до змін клімату розвиток [9], *World Heritage glaciers* [37] – всі льодовики, що є в наші дні [27], *functionally extinct* [58] – вимруть не повністю [29], *economy-wide absolute emission reduction targets* [57] – цільові показники абсолютного скорочення викидів у масштабах усієї економіки [19]. Сюди також відносяться реалії: *Ida* [47] – буревій "Іда" [17], *the National Trust* [62] – британський національний фонд дикої природи [21], *Red List of Threatened Species* [58] – Червона книга [29]. Назву *Dinosaur Valley State Park* [35] залишили в українському перекладі без змін, а назву організації *the International Union for Conservation of Nature (IUCN)* [58] вилучили в українському перекладі.

3.3. Відтворення емоційних та експресивних елементів у текстах про кліматичні зміни

Публіцистичні тексти на екотематику характеризуються вживанням не лише термінології, але й експресивно-емоційною та культурно-маркованою лексикою. Це зумовлено тим, що дані статті спрямовані на вплив на читача шляхом заохочення до дій та дбайливого ставлення до довкілля. У цьому пункті ми розглянемо приклади вживання англійської емоційно-експресивної лексики та способи її відтворення в паралельних українських статтях.

Ми розглянули транскрипцію промови Грети Тунберг на конференції в Мілані #PreCOP26 #Youth4Climate і виокремили частину промови, яка містить найбільше емотивності та експресивності та має письмовий переклад в українському виданні Суспільне Новини:

"There is no planet B" there is no planet blah, blah blah blah, blah blah blah. "This is not about some expensive politically-correct green-assed bunny-hugging or..." blah blah blah. "Build back better" blah blah blah. "Green economy"

blah blah blah. "Net zero by 2050" blah blah blah. "Net zero" blah blah blah. "Climate neutral" blah blah blah.” [45] — *"Наші політики говорять: у нас немає іншої планети...бла-бла-бла... Мова не про дорогий політкоректний порятунок звіряток...бла-бла-бла... Відновимо все, зелена економіка...бла-бла-бла... Нульові викиди до 2050...бла-бла-бла... Нульові викиди...бла-бла-бла... Кліматично нейтральний...бла-бла-бла...”* [1]

Екоактивістка у своїй промові використовує гру слів: *no planet B, no planet blah*, а в перекладі це відтворили більш нейтрально як *немає іншої планети*. Ця розмовна фраза *blah blah blah* вживається в кінці кожного речення задля посилення впливу на аудиторію і підкреслення, наскільки марнословними є посадовці. Цікавою є фраза активістки *expensive politically-correct green-assed bunny-hugging*, яка вживається іронічно, щоб підкреслити, що діяльність політиків неефективна. В українській мові це було відтворено більш нейтрально з вилученням прикметника *green-assed*: *дорогий політкоректний порятунок звіряток*. Також у цій промові використовуються екотерміни: *green economy, net zero, climate neutral*, відтворені прямими відповідниками: *зелена економіка, нульові викиди, кліматично нейтральний*, проте вони слугують засобом іронізації та висміювання політиків, які тільки роблять вигляд, що турбуються про зміни клімату.

Наступний приклад наведемо також із транскрипту промови Грети Тунберг на саміті ООН з питань клімату та візьмемо для порівняння українські субтитри:

"Entire ecosystems are collapsing. We are in the beginning of a mass extinction, and all you can talk about is money and fairy tales of eternal economic growth." [55] — *"Цілі екосистеми руйнуються. Ми стоїмо на порозі масового зникнення, а ви лише здатні говорити казки про гроші та "вічне економічне зростання."* [3]

У цьому прикладі кожен елемент є емоційно-експресивним і зміст та форма повідомлення відтворені майстерно. Можемо виокремити фразеологізм *talk fairy tales* — *говорити казки* та фразеологічний переклад фрази *are in the beginning of* як *стоїмо на порозі*. Екологічні терміни відтворені калькуванням.

*“They also rely on my generation sucking **hundreds of billions of tons of your CO2** out of the air with **technologies that barely exist.**”* [55] — *“А також передбачають, що моє покоління буде дихати **сотнями мільярдів тонн ваших викидів**, маючи лише **технології, які ледь з’являються.**”* [3]

У цьому прикладі протиставляється гіперболізація та вживання літоти: *hundreds of billions of tons of your CO2 — technologies that barely exist*. Речення є надзвичайно експресивним і в перекладі це вдало відтворено.

*“This year's settled and warm autumn led to a spectacular show of colour but that was brought to an abrupt end when **Storm Arwen ripped through** the north of the country in November causing widespread destruction.”* [62] — *“А **спокійну й теплу осінь** раптово перервав **потужний шторм "Арвен"**, який у листопаді **вирував** у північних районах Британії й спричинив **широкомасштабні руйнування.**”* [21]

Англійське речення містить протяжний опис осені, запроваджений, щоб протиставити наскільки гарною та спокійною була пора року, поки не пронісся шторм. В українському перекладі вилучили частину речення оригіналу (*led to a spectacular show of colour*), можливо, щоб не вдаватися в деталі, а більше зосередитися на самій події та проінформувати читача. Ми помітили, що на відтворення *Storm Arwen ripped through* в перекладі додали підсилювальний прикметник *потужний*.

Climate change — *зміни клімату* є нейтральною фразою, яка широко використовується у статтях на екотематику. Проте фіксуємо речення, в яких

замість *change* (зміна) застосовуються більш емоційно-експресивні іменники, наприклад: *disaster, catastrophe, apocalypse, crisis, emergency*.

“Guterres says the world is **“flirting with climate disasters”**, with every week bringing **a new horror story**. Without further action, we will hit 2.8 degrees of heating.” [65] — “На Всесвітньому економічному форумі в Давосі генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш заявив, що світ наблизився до зростання глобальної температури на рівні 2,8°C, однак продовжує **“загравати з кліматичною катастрофою”**. [23]

У цьому прикладі можемо виокремити досить розмовну фразу *flirting* (загравання), яка поєднується із серйозним та драматичним виразом *climate disaster* (кліматична катастрофа). Це надає вислову експресії та привертає увагу читача. Також в оригіналі є емоційно-експресивна фраза *every week bringing a new horror story*, яку випустили у перекладі.

“**For many, that will be a death sentence.**” We learned last week that certain fossil fuel producers were fully aware in the 70s that their core product was **baking our planet**, Guterres says.” [65] — “Ми наблизилися до зростання на рівні 2.8°C. Деякі регіони нашої планети стануть непридатними для життя і **для багатьох це стане смертельним вироком**”, — наголосив Гутерреш. Минулого тижня ми дізналися, що певні виробники викопного палива у 70-х роках повністю усвідомлювали, що їхній основний продукт **випікає нашу планету.**” [23]

У цьому прикладі наведено емоційно-експресивну фразу, яка змушує людей замислитися над смертельними наслідками недбайливого ставлення до довкілля. У прикладі також вжито емоційно забарвлену фразу *to bake planet* (випікати планету).

“An ever-growing body of work has shown that even a local nuclear conflict could usher in **a climate catastrophe.**” [60] — “Постійно зростаючий обсяг

робіт показує, що навіть локальний ядерний конфлікт може призвести до **кліматичної катастрофи.**” [6]

У цьому реченні вживається протиставлення, покликане продемонструвати, що навіть невеликий ядерний конфлікт може спричинити кліматичну катастрофу. Це змушує людство задуматися над наслідками своїх дій. Емоційно-експресивний термін відтворено калькуванням.

“*In 1982, a group of scientists including Carl Sagan began to raise the alarm on a **climate apocalypse** that could follow nuclear war.*” [36] — “У 1982 році група науковців на чолі з Карлом Саганом почала **бити на сполох** щодо **кліматичного апокаліпсису**, який може статися після ядерної війни.” [15]

У цьому прикладі можемо виокремити фразеологізм: *to raise the alarm* – **бити на сполох**, що робить повідомлення більш експресивним. Термін *climate apocalypse* перекладено калькуванням: *кліматичний апокаліпсис*.

“*Climate crisis: past eight years were the eight hottest ever, says UN*” [38] — “**Кліматична криза: ООН зробила гучну заяву про ситуацію на планеті за останні роки**” [16]

У цьому реченні термін перекладено калькуванням, прагматичний ефект збережено. В українському перекладі *says UN* відтворено більш експресивно із додаванням: *ООН зробила гучну заяву*. Фрагмент: *past eight years were the eight hottest ever* переклали за допомогою генералізації: *останні роки*.

“*Report at Cop27 shows **the world is now deep into the climate emergency**, with the 1.5C heating limit ‘barely within reach’*” [37] — “У день відкриття кліматичного саміту Організації Об’єднаних Націй Cop27 у Єгипті Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) ООН оприлюднила результати свого звіту, який свідчить про **глибоку кліматичну кризу, у якій перебуває уся планета.**” [27]

Переклад більш ємний з інформативної точки зору й містить більше деталей, ніж оригінал. При відтворенні терміна *climate emergency* використано непрямий переклад: *кліматична криза*, що не вплинуло на емоційно-експресивний ефект. У прикладах вживаються реалії: назва організації (Організація Об'єднаних Націй) та події (кліматичний саміт Cop27), що характерно для публіцистичних текстів на екотематику.

Висновки до Розділу 3

Проаналізувавши паралельні публіцистичні статті про кліматичні зміни, ми виявили, що це неспеціалізовані екологічні тексти, тож вживання екологічної термінології не є жорстко детермінованим. В українському перекладі ми спостерігали вилучення інформації та описовий переклад. З метою спрощення інформації, складні англійські речення було перекладено простими. Неживий агентивний підмет англійською мовою перекладався причинно-наслідковим підрядним реченням в українській. При перекладі деяких термінів застосовувалася синонімія задля уникнення повторів.

Загалом екологічні терміни були відтворені за допомогою підбору словникового відповідника (27%), транскодування (16.5%), калькування (41%) та описового перекладу (15.5%). Серед проаналізованих термінів є повні, часткові та нульові еквіваленти. Повні еквіваленти перекладені методами підбору словникового відповідника, транскодування та калькування; переклад часткових еквівалентів часто залежав від контексту; безеквівалентні терміни відтворені описово. Реалії відтворені калькуванням, вилучені або відтворені описово.

У публіцистичних статтях широко використовується емоційно-експресивна лексика. Розмовні включення, фразеологізми та реалії складають емоційно-експресивну лексику публіцистичних текстів про кліматичні зміни. Ми спостерігали випадки вживання екотермінів для іронізації. У більшості випадків словосполучення з емоційно-експресивними значеннями відтворювалися калькуванням зі збереженням прагматичного ефекту. У деяких випадках емотивна лексика відтворювалася нейтрально, із вилученням деяких елементів, проте ми також виявили додавання емоційно-експресивних прикметників у перекладі.

ВИСНОВКИ

У роботі ми дослідили особливості перекладу текстів англomовних ЗМІ про зміни клімату українською мовою. Ми використали різні види аналізу для виконання поставлених завдань.

Таким чином ми опрацювали та узагальнили теоретичні аспекти еколінгвістики, екологічного перекладу та екологічного дискурсу. Еколінгвістика – це розділ лінгвістики, який вивчає взаємозв'язок між мовою та навколишнім середовищем. Наука, яка об'єднує екологію і мову, має три напрямки: екологія мови, екологічна лінгвістика та лінгвістична або мовна еколінгвістика.

Екологічна журналістика висвітлює питання, які пов'язані з довкіллям та екологічними проблемами. Екологічний дискурс визначають як сукупність мовних засобів, які виражають знання про довкілля та відображають відносини між людиною та середовищем. Його метою є інформування та вплив на суспільство. Ми досліджували публіцистичні статті на екотематику, які належать до медійного екологічного дискурсу. Він характеризується доступністю, клішованістю, мовностилістичними прийомами, емоційно-експресивними засобами та тематичною термінологією.

Екоперекладознавство, як нова перекладознавча парадигма, намагається інтерпретувати й досліджувати переклад з позицій екохолізму, тобто цілісно, а не сегментовано. Згідно з теорією екосистемного перекладу, яка охоплює "екологію перекладу" або "переклад екології", ми зосередилися на останньому.

У нашому дослідженні, ми визначили ключові стратегії та тактики перекладу екологічної лексики у публіцистичних текстах, а саме термінів та емоційно-експресивних елементів. Стратегія – це загальна мета, план, діяльність, що допомагає розв'язати проблеми перекладу та досягти еквівалентності у перекладі. Сама еквівалентність залежить від багатьох

факторів та може бути повною, частковою та хибною. Серед перекладацьких стратегій можемо виокремити одомашнення та очуження, прямий та непрямий переклад. Тактика – це конкретизація стратегії перекладу та засіб досягнення мети перекладу за допомогою конкретних дій. Вибір стратегії та тактики екоперекладу залежать від таких чинників як мета перекладу, цільова аудиторія, умови, тип тексту, суб'єктивні уподобання перекладача та їхня обізнаність у сфері екології.

У ході дослідження, ми проаналізували статті про зміни клімату в англomовних ЗМІ та їх українські паралельні тексти. Ми з'ясували, що у словниковому складі порівнюваних мов виокремлюється екологічний лексикон, що складається з екологічної термінології та нетермінологічної лексики й фразеології. Можемо підсумувати, що екологічні терміни класифікують за морфологічно-структурним та тематичним критерієм. Реалії також належать до екологічної лексики та класифікуються за тематичним критерієм. Основними способами перекладу реалій є транскрипція, калькування та описовий переклад.

На переклад екологічної лексики та стратегії й тактики перекладу впливають тип тексту (словникова стаття, анотація, екологічний звіт, художній текст та публіцистична стаття) та тип лексики (терміни, реалії, символи чи терміни-концепти). Серед основних способів перекладу екологічних термінів виокремлюємо словниковий відповідник, транскодування, калькування та описовий переклад.

Ми провели корпусне дослідження функціонування екологічної термінології у текстах англomовних та українських ЗМІ за допомогою програми Sketch Engine. Проаналізовані нами англійський та український корпуси текстів складаються із фрагментів з 31 англomовної статті, угоди, протоколу та їхніх паралельних українських текстів. Програмою було

вилучено 100 однослівних та 100 багатослівних англійських термінів та 100 однослівних та 73 багатослівних українських термінів. Серед вилучених англійських термінів приблизно 20% не стосувалися екології. Половина українських однослівних та багатослівних термінів не належали до екологічної царини та загалом не відповідали типовій формі терміна. Таким чином, можемо підсумувати, що програма краще ідентифікує англійські терміни на екотематику. Ми проаналізували переклад найчастотніших англійських одно- та багатослівних термінів та дійшли висновку, що англійські терміни мають один відповідник, однак спостерігаються синонімічні переклади.

Ми визначили кількісне співвідношення методів перекладу екологічних термінів і з'ясували, що 41% відтворено методом калькування, 27% – методом підбору словникового відповідника, 16.5% – транскодуванням, 15.5% – описово.

Ми проаналізували приклади із публіцистичних статей на екотематику та виокремили особливості перекладу екологічної лексики. Ми з'ясували, що вживання термінології не є жорстко детермінованим, і в українському перекладі зустрічаються вилучення, описовий переклад та синонімія для спрощення інформації та уникнення повторів. Досить часто складні англійські речення були розділені на декілька простих в українському перекладі; вставні конструкції вилучали. Для англійських речень є характерним неживий агентивний підмет, який перекладався причинно-наслідковим підрядним реченням.

Серед емоційно-експресивних елементів у публіцистичних текстах про кліматичні зміни можемо виокремити розмовні фрази, фразеологізми, реалії, термінологічні словосполучення з емоційно-експресивними означеннями та іронічно вжиті екотерміни. Емоційно-експресивну лексику відтворено

калькуванням, що не впливало на прагматичний ефект оригіналу. У деяких випадках така лексика відтворювалася нейтрально, окремі елементи було вилучено. Іноді в перекладі додавали емоційно-експресивні прикметники для посилення впливу на читача.

Можемо підсумувати, що кліматичні зміни впливають на наше життя і мова є потужним засобом, який може допомогти запобігти та подолати їх наслідки. Засоби масової інформації формують громадську думку та стають рушійною силою змін. Екологічний дискурс в основному провадиться англійською, а публіцистичні тексти про зміни клімату інформують широке коло читачів про проблеми екології, тож важливо з'ясувати, як їх відтворюють українською. Результати даного дослідження можуть використовуватися для перекладу екологічної лексики, а саме термінології, у публіцистичних текстах про зміни клімату та слугувати матеріалом для викладання перекладацьких дисциплін.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрієнко Т. П. Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську): монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 336 с.
2. Бабире О.В. Стилiстичнi засоби як аргументативнi прийоми в англomовному екологiчному дискурсі (на матеріалі документальних фiльмiв). Київ : Логос, 2011. С. 51–56. URL: <http://dspace.nbuu.gov.ua/handle/123456789/37846>
3. Бабич О. А. Прагмалiнгвiстичнi особливостi вiдтворення телескопiчних одиниць у текстах ЗМІ при перекладі з англійської мови на українську. Київ, 2020. 173 с. URL: <https://ktppam.kpi.ua/sites/default/files/img/%20%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%87%20%D0%9E.%20%D0%90.%2C%20%D0%A2%D1%96%D0%BA%D0%B0%D0%BD%20%D0%AF.%20%D0%93.4.pdf>
4. Балюта Е. Г. Нова лексика та фразеологія англійської мови сфери охорони довкілля: структурно-семантичні і функціональні параметри: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2007. 20 с. URL: <http://www.disslib.org/nova-leksyka-ta-frazeologia-anhliyskoyi-movy-sfery-okhorony-dovkillja-strukturno.html>
5. Бевзо Г. А. Джерела походження екологічної термінології в англійській та українській мовах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Львів, 204 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/dis_bevzo.pdf

6. Беляков О. О. Екологічна проблематика в засобах масової інформації : навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2003. 186 с.
7. Беляков О. О. Сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні. Культура народів Причорномор'я. 2001. № 22. С. 149–152. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/81093/31-Belyakov.pdf?sequence=1>
8. Білявський Г. О. Основи екології: Підручник / Г.О. Білявський, Р. С. Фурдуй, І. Ю. Костіков. 2-ге вид. Київ : Либідь, 2005. 408 с.
9. Вакуленко, М. О. Термін і термінологія: основні положення та методи дослідження. Проблема семантики слова, речення та тексту. 2010. Вип. 25. С. 52–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pssrft_2010_25_9
10. Герцовська Н. О. Реалія як лінгвістичне явище. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2014. Вип. 12. С. 36–42. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2014_12_7
11. Глінка Н. В. Експресивні засоби й стилістичні прийоми вираження експресивності та особливості їх перекладу. Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Серія: Філологія. Педагогіка. 2013. Вип. 2. С. 34–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vntufil_2013_2_7
12. Гордун С. М., Калиновська І. М. Тенденції розвитку еколінгвістики та її роль у вирішенні екологічних проблем. *Philological science and education: transformation and development vectors: Collective monograph. Vol. 1. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2021. С. 112–129.*
13. Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. № 118. С. 202–206.

14. Гудзь Н. О. Англomовний екологічний інтернет-дискурс: аксіологічний та комунікативно-прагматичний аспекти (на матеріалі веб-сайтів неурядових природоохоронних організацій) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 04.02.2016. Київ, 2015. 20 с.

15. Гузенко Т. А. Екологія як безперечний тренд інформаційного суспільства. Гуманітарний вісник ЗДІА. Запоріжжя, 2011. № 45. С. 95–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2011_45_14

16. Жихарева О. Екологічний дискурс: культурологічний підхід. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2013. Вип. 68. С. 74–77.

17. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.

18. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики : навч. посібник. Київ : Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.

19. Іванова О. В. Перекладацька еквівалентність і способи її досягнення. Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія : Філологічна. 2014. Вип. 48. С. 277–279. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_87

20. Ірхіна М. П. Деякі особливості перекладу економічних термінів з англійської мови українською. Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури : II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів і молодих учених, 28 квітня 2015 р. : тези доповідей. Маріуполь, 2015. С. 199–202.

21. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

22. Карпенко К. І. Гендерний вимір екологічної комунікації: автореф. дис... д-ра філософ. наук : 29.06.2006. Харків, 2006. 32 с.

23. Кияк Т. Р., Науменко А. Л. Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.

24. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): Монографія / Лада Володимирівна Коломієць. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 522 с.

25. Кравченко Н. К. Міжнародно-правовий дискурс: когнітивно-комунікативний аспект : 10.02.2007. автореф. дис. ... д-ра філол. наук : Київ, 2007. 31 с.

26. Крижанівська О.В., Симоненко Л.О. Актуальні проблеми упорядкування наукової термінології. Київ : Наукова думка, 1987. 163 с

27. Куца В. А. Еколінгвістика як новітній напрям досліджень у сучасній науковій парадигмі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2021, № 52 том 1. С. 120–122. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v52/part_1/28.pdf

28. Новіцька Ю. С. Лінгвопрагматика неологізмів сфери екології у сучасній французькій мові / Ю. С. Новіцька. // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф. 2015. № 137. С. 146–149.

29. Овсейчик С. В. Тематична структура української екологічної термінологіки. Мовні і концептуальні картини світу. 2011. Випуск 31. С. 126–130.

30. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української лїтературної мови : підруч. / О. Д. Пономарів. 3-є вид., переробл. та доповн. Тернопіль : Навч. кн.; Богдан, 2000. 248 с.
31. Почепцов Г. Г. Соціальні комунікації і нові комунікативні технології. Комунікація. Збірка наукових праць. 2010. № 1 (грудень). С. 19–25.
32. Ранцев-Сікора Д. Конфлікт у польському екологічному дискурсі: спроба конвєрсаційного аналізу / Д. Ранцев-Сікора // Соціологія: теорія, методи, маркетинг: Науково-теоретичний часопис. 2005. №2. С. 70–84.
33. Розмарїца І. О. Лїнговокогнітивні особливості комунікації у сфері екології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : 10.02.04, Київ. 2004. 15 с.
34. Романюк О. М., Запотїчна Р. А. Поняття стратегії перекладу: основні принципи. Науковий вісник Міжнародного гуманїтарного університету. Сер.: Фїлологія. 2020 № 45 том 1. С. 125–128.
35. Руденко Н. С. Екологічна лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі словникової статті, анотації, звіту, а також публіцистичної статті на екологічну тематику) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Херсон, 2011. 35 с.
36. Руденко Н. С. Екологічні терміни-концепти: лїнговокультурний аспект. Херсон : Вид-во ХДУ, 2004. Вип. XXIV. С. 230–234.
37. Селїванова О. О. Лїнгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2010. 844 с.
38. Семенець О. О. Лїнгвоекотолгія та проблеми мовного вираження суспільних цїнностей. Нова філологія : збірник наукових праць. Запорїжжя : Видавництво Запорїзького національного університету, 2013. № 58. С. 174–177.

39. Серебрянська І. М., Заворотько Т. М. Мовна репрезентація концептів природи у текстах друкованих ЗМІ. Філологічні трактати. 2012. Т. 4. № 3. С. 102–108.
40. Сиротин О. С. Особливості структури та перекладу біотехнологічних термінів. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія "Філологічні науки". 2012. № 2(4). С. 206–209.
41. Сітко А. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій. Київ : НАУ, 2016. 44 с.
42. Фурт, Д. В. Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2018. № 17. С. 272–281. URL: <https://doi.org/10.31812/filstd.v17i0.196>
43. Яблочнікова В. О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 38 том 1. С. 177–179. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v38/part_1/46.pdf
44. Chapman Graham, Keval Kumar, Caroline Fraser, and Ivor Gaber. Environmentalism and the Mass Media. New York and London : Routledge, 1997. 505 p.
45. Christian C. G., Glasser Th. L., McQuail D., Nordenstreng K., White R. A. Normative Theories of the Media. Journalism in Democratic Societies. Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 2009.
46. Derni A. The Ecolinguistic Paradigm: An Integrationist Trend in Language Study. The International Journal of Language, Society and Culture. 2008. № 24. P. 21.

47. Diamanti L. Eco-Translation: Raising Ecolinguistic Awareness in Translation, in Lucia Abbamonte and Flavia Cavaliere (eds.), 2022. URL: <https://doi.org/10.6092/issn.1974-4382/15556>, ISSN 1974-4382.
48. Dijk, T. A. van. Discourse as Structure and Process. London, Thousand Oaks, New Delhi : SAGE Publications, 1997. 111 p.
49. Fill A. Ecolinguistics: State of the Art 1998. The Ecolinguistics Reader: language, ecology and environment / ed. by A. Fill and P. Mühlhäusler. London and New York : Continuum, 2001. P. 43.
50. Fill A. Language and Ecology: Ecolinguistic Perspectives for 2000 and Beyond. Applied Linguistics for the 21st Century. Tokyo, 2000. P. 61.
51. Fridman Sh.M. A guide to environmental journalism. UN Commission for Asia and the Pacific / Sh.M. Friedman, K.A. Friedman. Bangkok, 1988. 111 p.
52. Halliday M. New Ways of Meaning: the Challenge to Applied Linguistics / ed. by A. Fill, P. Muhlhausler, The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology, and Environment. Continuum: London, UK. 1991/2001. P. 175–202.
53. Haugen E. The Ecology of Language. Stanford University Press. 1972. 211 p.
54. Holanda, J. S. P.; Käätä, P.; Costa, L. M. Environmental journalism: characteristics and interfaces in a developing field. Intercom, Rev. Bras. Ciênc. Comun., São Paulo, 2022. v. 45, e2022109. URL: <https://doi.org/10.1590/1809-58442022109en>.
55. Hu, G., Tao, Y. Eco-Translatology: A New Paradigm of Eco-translation – A Comparative Study on Approaches to Translation Studies. Introduction To Text Linguistics, 2016. P. 115–132. URL: http://cms.ewha.ac.kr/user/erits/download/review_6/6.pdf
56. Hu, G. S. Understanding Eco-Translatology. Chinese Translators Journal 6, 2008. P. 11–15.

57. Kromann H.-P., Riiber T., Rosbach P. Principles of Bilingual Lexicography. W. D. D. 1991. V. 3. P. 2711–2728.
58. Lynes, P. Ecologies of Translation, Translations of Ecologies: Between Ecolinguistics and Translation Studies, The Ecolinguistics Association, 2012. URL: www.ecoling.net/articles
59. Molina, L., Albir, A. H. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. Meta: Translators' Journal, vol. 47, № 4, 2002. P. 498–512.
60. Mosès S. Émile Benveniste and the Linguistics of Dialogue. Revue de Métaphysique et Morale, vol. 32, № 4, 2001. P. 509–525.
61. Mühlhäusler P., Adrian P. Environmental Discourses. Annual Review of Anthropology, vol. 35, 2006, P. 457–479.
62. Næss A. Ecology of Wisdom / ed. by Drengson A. R., Devall B. Counterpoint: Berkeley, CA. 2008.
63. Piotrowska M. Towards a model of strategies and techniques for teaching translation, in: Ann Beylard-Ozeroff, Jana Kralova, Barbara Moser-Uercer (eds.), 1998. P. 207–211.
64. Sandyha L. O. English green neologisms reflecting new trends in sustainable development. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, 2020 Т. 31 (70) № 3 Ч. 1. С. 187–192 https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/part_1/36.pdf
65. Stanlaw, J. Ecolinguistics. In The International Encyclopedia of Linguistic Anthropology, J. Stanlaw (Ed.), 2020. URL: <https://doi.org/10.1002/9781118786093.iela0110>
66. Steciag M. Environmental Discourse in Public Debate in Poland: Relativization, Exclusion and Acceptance. Language and Ecology. V.3. №2. 2010. P. 1–16.

67. Stibbe A. An ecolinguistic approach to critical discourse studies. *Critical Discourse Studies*, 2014, 11(1), P. 117–128. URL: http://dissua.com/gum_n1/ist1-44--pk-7090--l-ua--st-5--s-2--p-2.html

68. Stibbe A. *Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live by*. Routledge: London. 2015. P. 183.

69. The International Ecolinguistics Association. URL: <https://www.ecolinguistics-association.org/>

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

70. Дудар Т. В. Українсько-англійський та англо-український словник з екологічної безпеки / Т. В. Дудар, О. О. Письменна, В. П. Заскалета. Київ : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2011. 244 с.

71. Мусієнко М. М., Серебряков В. В., Брайон О. В. Екологія: тлумачний словник. Київ : Либідь, 2004. 376 с.

72. Словник української мови: в 11 томах. URL: <http://sum.in.ua/>

73. Britannica Concise Encyclopedia. URL: <https://www.britannica.com/topic/ecofeminism>

74. Elliott, N. C., Farrell, J. A., Gutierrez, A. P., van Lenteren, J. C., Walton, M. P., & Wratten, S. *Integrated pest management*. Springer Science & Business Media, Berlin, Alemanha. 1995.

75. Herbert C. Hanson Dictionary of Ecology. URL: <https://archive.org/details/dictionaryofecol00hansrich>

ІЛЮСТРАТИВНІ МАТЕРІАЛИ

1. "Бла-бла-бла". Грета Тунберг висміяла кліматичні зусилля світових лідерів. Суспільне новини. 2021. Жовтень. URL: <https://suspihne.media/167540-bla-bla-bla-greta-tunberg-vismiala-klimaticni-zusilla-svitovih-lideriv/>
2. Вауліна Ф. У США виявили одну з найдовших "стежок" динозаврів. ZN,UA. 2022. Серпень. URL: <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/u-ssha-znajshli-odnu-z-najdovshikh-stezhok-dinozavriv.html>
3. Виступ Грети Тунберг на Кліматичному саміті ООН (повне відео, українські субтитри). Ukrinform TV. 2020. Жовтень. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yXw1F5UneWU>
4. Вишневіська А. Вперше у світовій історії ООН зафіксувала масштабний голод. Новини Live. 2021. Листопад. URL: <https://society.novyny.live/ecology/vpervye-v-mirovoi-istorii-oon-zafiksirovala-masshtabnyi-golod-21171.html>
5. Кагал М. П'ять кроків назустріч планеті: що треба зробити для відновлення глобального біорізноманіття Землі. Новини Live. 2022. Грудень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/piat-shagov-po-vostranovleniiu-globalnogo-bioraznoobrazii-posle-soglasheniia-oon-69571.html>
6. Кагал М. Сотні років криги: чому навіть обмежена ядерна війна може спустошити світовий океан. Новини Live. 2022. Листопад. URL: <https://world.novyny.live/dazhe-ogranichennaia-iadernaia-voina-mozhet-opustoshit-mirovoi-ocean-65331.html>
7. Кагал М. Три речі, які мають знати світові лідери під час COP27, — думка кліматолога. Новини Live. 2022. Листопад. URL: <https://society.novyny.live/ecology/tri-veshchi-kotorye-dolzhny-znat-mirovye-lidery-vo-vremia-cop27-mnenie-klimatologa-63549.html>

8. Кибукевич Н. У Канаді жінці діагностували астму, яку спровокували зміни клімату: це перший подібний випадок у медицині. Новини Live. 2021. Листопад. URL: <https://society.novyny.live/ecology/v-kanade-zhenshchine-diagnostirovali-astmu-kotoruiu-sprovotsirovali-izmeneniia-klimata-eto-pervyi-podobnyi-sluchai-v-meditsine-22201.html>
9. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату : Закон України № 1430-IV (1430-15) від 04.02.2004. Верховна Рада України. 2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
10. Коджушко Я. Майже 40 градусів: в Арктиці зафіксували рекордне тепло. Новини Live. 2021. Грудень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/pochti-40deg-v-arktike-zafiksirovali-rekordnoe-teplo-29474.html>
11. Корольова А. Мільйони людей можуть постраждати від катастрофічного голоду: нова криза в Ефіопії. Новини Live. 2022. Січень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/milliony-liudei-mogut-postradat-ot-katastroficheskogo-goloda-novyi-krizis-v-efiopii-37174.html>
12. Леськова Ю. У Китаї не поспішатимуть з переходом на чисту енергію: що це означає. Новини Live. 2022. Жовтень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/v-kitae-ne-spushat-s-perekhodom-na-chistuiu-energiuu-hto-eto-znachit-59380.html>
13. Леонова О. Вперше в історії: ЄС ухвалив унікальний закон про захист клімату. Новини Live. 2022. Грудень. URL: <https://politics.novyny.live/vpervye-v-istorii-es-prinial-unikalnyi-zakon-pro-zashchitu-klimata-68666.html>
14. Маркуш К. Через екстремальну посуху на дні техаської річки показалися сліди динозавра. Nauka.ua. 2022. Серпень. URL: <https://nauka.ua/news/cherez-ekstremalnu-posuhu-na-dni-tehaskoyi-richki-pokazalisya-slidi-dinozavriv>

15. Миленко В. Витік газу з "Північного потоку": чому експерти прогнозують катастрофу. Новини Live. 2022. Вересень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/utechka-gaza-iz-severnogo-potoka-pochemu-eksperty-prognoziruut-katastrofu-57022.html>

16. Миленко В. Кліматична криза: ООН зробила гучну заяву про ситуацію на планеті за останні роки. Новини Live. 2022. Листопад. URL: <https://society.novyny.live/ecology/klimaticheskii-krizis-oon-sdelala-gromkoe-zaiavlenie-o-situatsii-na-planete-za-poslednie-gody-62654.html>

17. Мільйон людей без світла. Буревій Іда вирує над Луїзіаною - фото. BBC News Україна. 2021. Серпень. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-58381896>

18. Озоновий шар Землі відновлюється. В ООН назвали дати, коли це станеться. BBC News Україна. 2023. Січень. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64230354>

19. Паризька угода : Закон України № 1469-VIII від 14.07.2016. Верховна Рада України. 2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text

20. Полісан Л. Через рекордне потепління гірськолижні курорти Європи закривають схили для катання. Новини Live. 2023. Січень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/chez-rekordne-poteplinnia-girskolizhni-kurorti-ievropi-zakrivaiut-skhili-dlia-katannia-71228.html>

21. Роулатт Дж. Радість і горе. Як зміна клімату вплинула на життя дикої природи у 2021. BBC News Україна. 2022. Січень. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-59950035>

22. Сицилія горить. Там рекордна спека, винен "Люцифер". BBC News Україна. 2021. Серпень. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-58186898>

23. Слободянюк Т. Глобальна температура зростає: світ заграє з кліматичною катастрофою, — генсек ООН. Новини Live. 2023. Січень. URL:

<https://world.novyny.live/globalna-temperatura-zrostaie-svit-zagraie-z-klimatichoiu-katastrofoiu-gensek-oon-73106.html>

24. Сушко Д. Вдвічі швидше, ніж будь-де у світі: в ООН сказали, де найшвидше зростає температура. Новини Live. 2022. Листопад. URL: <https://world.novyny.live/vdvoe-bystree-chem-gde-ugodno-v-mire-v-oon-skazali-gde-stremitelno-rastet-temperatura-62851.html>

25. Солоїд М. Вчені б'ють на сполох: альпійські льодовики тануть найшвидше в історії. Новини Live. 2022. Жовтень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/uchenye-biut-trevogu-alpiiskie-ledniki-taiut-bystree-vsego-v-istorii-60062.html>

26. Солоїд М. Екологічне майбутнє: на заміну пластику незабаром може прийти прозора деревина. Новини Live. 2022. Жовтень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/ekologicheskoe-budushchee-na-smenu-plastiku-v-skorom-vremeni-mozhet-priiti-prozrachnaia-drevesina-60210.html>

27. Сушко Д. Зникнення неминуче: у ЮНЕСКО назвали дату, коли розтануть льодовики. Новини Live. 2022. Листопад. URL: <https://society.novyny.live/ecology/ischeznovenie-neizbezhno-v-iunesko-nazvali-datu-kogda-rastaiut-ledniki-1-62815.html>

28. Талабан А. В Європі сохнуть ріки: судноплавні компанії можуть призупинити перевезення вантажів через Рейн. Новини Live. 2022. Серпень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/v-evrope-sokhnut-reki-sudokhodnye-kompanii-mogut-priistanovit-perevozku-gruzov-cherez-rein-51786.html>

29. Талабан А. Вимирання неминуче: вчені оприлюднили перелік тварин, які повністю зникнуть до 2050 року. Новини Live. 2022. Вересень. URL: <https://novyny.live/science/vymiranie-neizbezhno-uchenye-obnarodovali-spisok-zhivotnykh-kotorye-polnosti-ischeznut-k-2050-godu-55965.html>

30. Талабан А. Зміни клімату неминучі: найбільший виробник напоїв хоче захистити кавові плантації. Новини Live. 2022. Жовтень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/izmeneniia-klimata-neizbezhny-krupneishii-proizvoditel-napitkov-khochet-zashchitit-kofeinye-plantatsii-57670.html>

31. Талабан А. Енергія може обігріти 70 мільйонів будинків: у США хочуть навчитися переробляти відпрацьоване ядерне паливо. Новини Live. 2022. Жовтень. URL: <https://novyny.live/science/energiia-mozhet-obogret-70-mln-domov-v-ssha-khotiat-nauchitsia-pererabatyvat-otrabotannoe-iadernoe-toplivo-61396.html>

32. Талабан А. Точка неповерення пройдена: вчені спрогнозували, як зросте рівень моря після танення льодовиків. Новини Live. 2022. Серпень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/tochka-nevozvrashcheniia-proidena-uchenye-sprognozirovali-kak-vozzrastet-uroven-moria-posle-taianiia-lednikov-53325.html>

33. Талабан А. Японія потерпає від аномальної спеки та збирається оголосити енергетичну тривогу. Новини Live. 2022. Червень. URL: <https://society.novyny.live/ecology/iaponiia-stradaet-ot-anomalnoi-zhary-i-sobiraetsia-obiavit-energeticheskuiu-trevogu-47800.html>

34. Afanasieva D. Nestle Commits \$1 Billion to Protect Coffee from Climate Threat. Bloomberg. 2022. October. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-04/nestle-commits-1-billion-to-protect-coffee-from-climate-threat?srnd=premium-europe>

35. Agence France-Presse. Dinosaur Footprints Revealed in Texas Are Among The Longest Trails Ever Found. Science Alert. 2022. August. URL: <https://www.sciencealert.com/dinosaur-footprints-revealed-in-texas-are-among-the-longest-trails-ever-found>

36. Ainger J. Nord Stream Gas Leaks May Be a New Disaster for the Climate. Bloomberg. 2022. September. URL:

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-09-28/nord-stream-gas-leaks-could-be-unprecedented-climate-disaster>

37. Ausloos M. Major glaciers, including Dolomites and Yosemite, to disappear by 2050 - U.N. report. Reuters. 2022. November. URL: <https://www.reuters.com/business/cop/major-glaciers-including-dolomites-yosemite-disappear-by-2050-un-report-2022-11-02/>

38. Carrington D. Climate crisis: past eight years were the eight hottest ever, says UN. The Guardian. 2022. November. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2022/nov/06/climate-crisis-past-eight-years-were-the-eight-hottest-ever-says-un>

39. Cervený R. WMO recognizes new Arctic temperature record of 38°C. World Meteorological Organization. 2021. December. URL: <https://public.wmo.int/en/media/press-release/wmo-recognizes-new-arctic-temperature-record-of-38%E2%81%B0c>

40. Chatterjee P. Ozone layer may be restored in decades, UN report says. BBC News. 2023. January. URL: <https://www.bbc.com/news/science-environment-64215660>

41. Clarke A. Canadian Doctor Clinically Diagnosed Patient With Asthma as Suffering From 'Climate Change'. The Science Times. 2021. November. URL: <https://www.sciencetimes.com/articles/34384/20211107/canadian-doctor-says-his-patient-suffers-from-climate-change-after-having-asthma.htm>

42. Dalton D. US / DOE Awards \$38 Million For Used Nuclear Fuel Projects. Nucnet. 2022. October. URL: <https://www.nucnet.org/news/doe-awards-usd38-million-for-used-nuclear-fuel-projects-10-2-2022>

43. Davies L. 'We pray for rain': Ethiopia faces catastrophic hunger as cattle perish in severe drought. The Guardian. 2022. January. URL:

<https://www.theguardian.com/global-development/2022/jan/30/we-pray-for-rain-ethiopia-faces-catastrophic-hunger-as-cattle-perish-in-severe-drought>

44. Entwistle N. Glaciers in the Alps are melting faster than ever – and 2022 was their worst summer yet. The Conversation. 2022. October. URL: <https://theconversation.com/glaciers-in-the-alps-are-melting-faster-than-ever-and-2022-was-their-worst-summer-yet-189197>

45. Greta Thunberg's "blah blah blah" speech, Milan 2021. Carbon Independent.org. 2021. October. URL: <https://www.carbonindependent.org/119.html>

46. Harikrishnan K. Transparent wood could soon replace plastics. PhysOrg. 2022. October. URL: <https://phys.org/news/2022-10-transparent-wood-plastics.html>

47. Hurricane Ida: Thousands flee as category four storm bears down on Louisiana. BBC News. 2021. January. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-58372746>

48. Italy may have registered Europe's hottest temperature on record. BBC News. 2021. August. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-58130893>

49. King A. 3 things a climate scientist wants world leaders to know ahead of COP27. The Conversation. 2022. November. URL: <https://theconversation.com/3-things-a-climate-scientist-wants-world-leaders-to-know-ahead-of-cop27-193534>

50. Krukowska E. EU Gets Landmark Deal to Bolster Carbon Market in Green Push. Bloomberg. 2022. December. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-12-18/europe-reaches-deal-to-bolster-carbon-market-in-green-deal-push?srnd=premium-europe>

51. Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change, Dec. 10, 1997, 2303 U.N.T.S. 162. URL: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf>

52. Lavars N. Europe found to be warming twice as fast as the rest of the globe. New Atlas. 2022. November. URL: <https://newatlas.com/environment/europe-warming-twice-rate-globe-average/>

53. Miller H. Record Winter Heatwave Forces Snowless Alpine Ski Resorts to Close Slopes. Bloomberg. 2023. January. URL: <https://www.bloomberg.com/news/features/2023-01-04/record-winter-heatwave-forces-snowless-alpine-ski-resorts-to-shut-slopes?srd=premium-europe>

54. Murtaugh D. China Won't Rush Its Clean Energy Transformation, Xi Says. Bloomberg. 2022. October. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-16/china-won-t-rush-its-clean-energy-transformation-xi-says?srd=premium-europe>

55. NPR Staff. Transcript: Greta Thunberg's Speech At The U.N. Climate Action Summit. NPR. 2019. September. URL: <https://www.npr.org/2019/09/23/763452863/transcript-greta-thunbergs-speech-at-the-u-n-climate-action-summit>

56. Oladipo G. Dinosaur tracks revealed in Texas as severe drought dries up river. The Guardian. 2022. August. URL: <https://www.theguardian.com/science/2022/aug/24/dinosaur-tracks-footprints-texas-drought-river>

57. Paris Agreement to the United Nations Framework Convention on Climate Change, Dec. 12, 2015, T.I.A.S. No. 16-1104. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

58. Phelan J. Which animals could go extinct by 2050? Live Science. 2022. September. URL: <https://www.livescience.com/which-animals-might-go-extinct-by-2050>

59. Raelison L. In Madagascar, pockets of famine as risks grow for children, warns WFP. UN News. 2021. November. URL: <https://news.un.org/en/story/2021/11/1104652>
60. Rohr T. Even a limited nuclear war could devastate the world's oceans: here's what our modelling shows. The Conversation. 2022. November. URL: <https://theconversation.com/even-a-limited-nuclear-war-could-devastate-the-worlds-oceans-heres-what-our-modelling-shows-193900>
61. Rowlatt J. Japan swelters in its worst heatwave ever recorded. BBC News. 2022. June. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-61976937>
62. Rowlatt J. Wildlife's winners and losers of 2021 - and how extreme weather set the tone. BBC News. 2022. December. URL: <https://www.bbc.com/news/science-environment-59757497>
63. Shivali B. Greenland ice melting is INEVITABLE because of climate change and will cause sea levels to rise 10 inches. Mail Online. 2022. August. URL: <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-11157017/Melting-Greenland-Ice-Sheet-cause-sea-levels-rise-10-INCHES.html>
64. Svedäng H. Five options for restoring global biodiversity after the UN agreement. The Conversation. 2022. December. URL: <https://theconversation.com/five-options-for-restoring-global-biodiversity-after-the-un-agreement-196835>
65. Wearden G. UN's Guterres: Big oil peddled big lie on climate change. The Guardian. 2023. January. URL: <https://www.theguardian.com/business/live/2023/jan/18/davos-day-2-zelenskiy-scholz-stoltenberg-guterres-ukraine-tanks-inflation-business-live?filterKeyEvents=false&page=with:block-63c7c7e68f0851381f5b55d7#block-63c7c7e68f0851381f5b55d7>

66. Wells C. Shippers Prepare for Worst as Rhine Levels Near Critical Low. Bloomberg. 2022. August. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-08-13/shippers-prepare-for-worst-as-rhine-levels-near-critical-low>

ДОДАТКИ

Додаток А

blah	politically-correct	afforestation	mid-century
heatwave	anticyclone	decarbonise	north-eastern
WMO	ice-sheet	extinction	WFP
pre-industrial	glaciologist	dieback	seafloor
COP27	clear-cutting	Puglia	dolomite
Mangoni	climate-resilient	business-as-usual	Iida
economy-wide	Yakutia	biodiversity	wildfire
net-zero	gigaton	artic	nitrous
Guterres	overexploitation	methacrylate	Sagan
Greenland	worst-hit	drought	melting
COP27	Sakha	settled	Intergovernmental
Kunming-Montreal	ozone	prudently	climate
Pound410	co-benefit	overfishing	equatorial
drought-provoked	chlorofluorocarbon	Calabria	supercharge
green-assed	Bolster	lignin	ever-growing
bunny-hugging	trivialise	reforestation	avert
famine-like	trawl	stratospheric	threatened
GEUS	methane	Arwen	CFC
Nordstream	chlorite	glacier	emission
Acrocantnosaurus	swelter	Kilimanjaro	UNITED
record-smashing	best-preserved	devastate	neutrality
US500	greenhouse	malnourished	benefit
snowless	sea-ice	Antarctic	warming
climate-neutral	Unicef	mitigation	vanguard
Seafloor	meteorological	Celsius	waypoint

Рис. 2.2.1. Однослівні англійські терміни

Keyword ?	Frequency ?	Rel. frequency ?	Ref. frequency ?	Rel. ref. frequency ?	Score ?
blah	25	6,311.538	159,847	3.707	1,341.22
heatwave	9	2,272.154	30,404	0.705	1,333.21
WMO	4	1,009.846	17,757	0.412	716.02
pre-industrial	3	757.385	19,007	0.441	526.38
COP27	2	504.923	7	0.000	505.84
Mangoni	2	504.923	133	0.003	504.37
economy-wide	2	504.923	4,891	0.113	454.39
net-zero	2	504.923	14,627	0.339	377.79
Guterres	2	504.923	22,042	0.511	334.80
Greenland	5	1,262.307	133,274	3.090	308.85
Cop27	1	252.462	0	0.000	253.46
Kunming-Montreal	1	252.462	0	0.000	253.46
Pound410	1	252.462	0	0.000	253.46
drought-provoked	1	252.462	1	0.000	253.46
green-assed	1	252.462	2	0.000	253.45
bunny-hugging	1	252.462	28	0.001	253.30
famine-like	1	252.462	147	0.003	252.60
GEUS	1	252.462	238	0.006	252.07
Nordstream	1	252.462	423	0.010	251.00
Acrocantosaur	1	252.462	430	0.010	250.96
record-smashing	1	252.462	521	0.012	250.44
US500	1	252.462	572	0.013	250.14
snowless	1	252.462	928	0.022	248.12
climate-neutral	1	252.462	1,232	0.029	246.42
Seafloor	1	252.462	2,146	0.050	241.45
politically-correct	1	252.462	2,967	0.069	237.15

Рис. 2.2.2. Статистика однослівних англійських термінів

blah blah blah	framework convention	enhancement of sinks
blah blah	greenhouse gas	economy climate-neutral
country party	drought condition	certain fossil fuel producer
developing country party	emission reduction	agriculture in light
extreme weather	effect of climate change	domestic advanced reactor fuel
mass extinction	climate crisis	antarctic sea-ice area
ozone layer	global temperature	exposing track
pre-industrial level	effect of climate	circumstance of developing country parties
greenland ice sheet	absolute emission reduction target	arctic record
extreme weather event	bleached coral reef	economy-wide absolute emission
transparent wood	annual reckoning	causing significant loss of trees
parties serve	blink of geological time	earth on a path
context of sustainable development	antarctic need binding international agreement	arctic temperature record
meeting of the parties	circumstance of developing country	expansion of artic
adverse effect of climate change	bolster carbon market	arduino mangoni
adverse effect of climate	business-as-usual emissions scenario	dinosaur in total
temperature rise	dangerous climate change harm	drought dry
used nuclear fuel	climate change famine	advanced reactor fuel stock
adaptation action	carbon dioxide sequestration technology	climate in a blink
net-zero emission	expansion of artic sea ice	change famine
global temperature rise	ever-growing body of work	dramatic expansion of artic
threat of climate change	elusive optimal target	change famine on earth
ice loss	alarm on a climate	first thing country
threat of climate	annual increase in methane	change harm
montreal protocol	advanced reactor fuel	extreme heat in several regions
carbon neutrality		epoxy infiltration

Рис. 2.2.3. Багатослівні англійські терміни

Term	Frequency ?	Rel. frequency ?	Ref. frequency ?	Rel. ref. frequency ?	Score ?
blah blah blah ↗	8	2,019.692	22,348	0.518	1,330.97
blah blah ↗	8	2,019.692	37,700	0.874	1,078.16
country party ↗	4	1,009.846	5,040	0.117	905.07
developing country party ↗	3	757.385	638	0.015	747.33
extreme weather ↗	7	1,767.230	61,114	1.417	731.54
mass extinction ↗	4	1,009.846	20,466	0.475	685.52
ozone layer ↗	4	1,009.846	20,707	0.480	682.93
pre-industrial level ↗	3	757.385	5,498	0.127	672.63
greenland ice sheet ↗	3	757.385	6,858	0.159	654.33
extreme weather event ↗	3	757.385	20,966	0.486	510.30
transparent wood ↗	2	504.923	243	0.006	503.09
parties serve ↗	2	504.923	468	0.011	500.49
context of sustainable development ↗	2	504.923	887	0.021	495.73
meeting of the parties ↗	2	504.923	958	0.022	494.93
adverse effect of climate change ↗	2	504.923	1,158	0.027	492.69
adverse effect of climate ↗	2	504.923	1,231	0.029	491.88
temperature rise ↗	3	757.385	23,612	0.548	490.06
used nuclear fuel ↗	2	504.923	2,062	0.048	482.84
adaptation action ↗	2	504.923	2,302	0.053	480.29
net-zero emission ↗	2	504.923	2,912	0.068	473.92
global temperature rise ↗	2	504.923	2,986	0.069	473.16
threat of climate change ↗	2	504.923	4,922	0.114	454.10
ice loss ↗	2	504.923	4,980	0.115	453.55
threat of climate ↗	2	504.923	5,273	0.122	450.80
montreal protocol ↗	2	504.923	7,746	0.180	428.89
carbon neutrality ↗	2	504.923	7,877	0.183	427.79

Рис. 2.2.4. Статистика багатослівних англійських термінів

Word	Word	Word	Word
1 бла-бла-бла ...	26 нарадою ...	51 лісооновлення ...	76 доіндустріального ...
2 метеорологічна ...	27 кліматична ...	52 знебарвили ...	77 метеорологічний ...
3 сор ...	28 льодовиків ...	53 гігатон ...	78 вимирань ...
4 посуха ...	29 кліматичного ...	54 dinosaur ...	79 тунберг ...
5 вкопного ...	30 екстремальні ...	55 осушила ...	80 арвен ...
6 вмо ...	31 вуглецевого ...	56 уцих ...	81 пропливати ...
7 гренландії ...	32 вилову ...	57 опірного ...	82 парниковими ...
8 клімату ...	33 нульові ...	58 еллоустоун ...	83 гренландського ...
9 крижаного ...	34 спекотне ...	59 хлориту ...	84 холодніший ...
10 доіндустріальні ...	35 накопичувачів ...	60 озоносфери ...	85 викорінням ...
11 визнаючи ...	36 викидів ...	61 саганом ...	86 грети ...
12 гутерреш ...	37 арктики ...	62 звужуватись ...	87 епоксидною ...
13 озонового ...	38 потепління ...	63 політкоректний ...	88 поглиначами ...
14 парникових ...	39 льодовики ...	64 катрина ...	89 субсидує ...
15 монреальський ...	40 викиди ...	65 донне ...	90 йосеміті ...
16 кліматично ...	41 танення ...	66 монреальським ...	91 низьковуглецевого ...
17 посуху ...	42 декарбонізуватися ...	67 доломітові ...	92 озонна ...

Рис. 2.2.5. Однослівні українські терміни

Word	Word	Word
1 всесвітня метеорологічна організація ...	26 у масштабах усієї економіки ...	51 з адаптації до зміни ...
2 наслідками зміни клімату ...	27 нарадою сторін цієї угоди ...	52 в цьому столітті ...
3 наслідків зміни клімату ...	28 масштабах усієї економіки ...	53 на зміну клімату ...
4 зміни клімату в ...	29 с понад доіндустріальні рівні ...	54 контексті сталого розвитку ...
5 до зміни клімату ...	30 найкращих наявних наукових ...	55 наслідки зміни клімату ...
6 і накопичувачів парникових газів ...	31 з викоринення бідності ...	56 всю історію спостережень ...
7 у якій перебуває уся ...	32 реагування на зміну клімату ...	57 за всю історію спостережень ...
8 накопичувачів парникових газів ...	33 загрозу зміни клімату ...	58 підвищення рівня моря ...
9 перебуває уся планета ...	34 та наслідки зміни клімату ...	59 парникових газів у ...
10 є нарадою сторін цієї ...	35 та наслідки зміни ...	60 з адаптації до ...
11 поглиначів і накопичувачів парникових ...	36 зусиль з викоринення ...	61 ми стоїмо на порозі ...
12 зусиль з викоринення бідності ...	37 сторін цієї угоди ...	62 стоїмо на порозі ...
13 якій перебуває уся планета ...	38 скорочення викидів у ...	63 адаптації до зміни клімату ...
14 викидів у масштабах усієї ...	39 рамкової конвенції організації ...	64 адаптації до зміни ...
15 нарадою сторін цієї ...	40 націй про зміну клімату ...	65 про зміну клімату ...
16 наявних наукових знань ...	41 націй про зміну ...	66 ми стоїмо на ...
17 понад доіндустріальні рівні ...	42 втрат і збитків ...	67 сталого розвитку та ...
18 найкращих наявних наукових знань ...	43 у якій перебуває ...	68 градусів за цельсієм ...

Рис. 2.2.6. Багатослівні українські терміни

Item	Frequency (focus)	Frequency (reference)	Relative frequency (focus)	Relative frequency (reference)	Score
бла-бла-бла	6	920	1712,81763	0,28027	1338,64
метеорологічна	4	1046	1141,87842	0,31865	866,703
сор	3	373	856,40881	0,11363	769,923
посуха	5	3154	1427,34802	0,96083	728,441
викопного	4	2041	1141,87842	0,62177	704,712
вмо	3	1428	856,40881	0,43502	597,488
гренландії	4	3118	1141,87842	0,94986	586,133
клімату	41	62964	11704,25391	19,18121	580,007
крижаного	3	1697	856,40881	0,51697	565,211
доіндустріальні	2	79	570,93921	0,02407	558,498
визначаючи	7	8562	1998,28723	2,60831	554,079
гугерреш	2	133	570,93921	0,04052	549,668
озонового	3	1858	856,40881	0,56602	547,509
парникових	8	10424	2283,75684	3,17554	547,176
монреальський	2	251	570,93921	0,07646	531,313
кліматично	2	285	570,93921	0,08682	526,249
посуху	3	2241	856,40881	0,68269	509,546
поглиначів	2	439	570,93921	0,13374	504,473
цельсієм	4	4493	1141,87842	1,36874	482,484
екстремальну	2	619	570,93921	0,18857	481,199
засуху	2	741	570,93921	0,22574	466,609
кліматичної	3	3045	856,40881	0,92762	444,801
екстремальна	2	1116	570,93921	0,33998	426,828
біорізноманіття	5	8041	1427,34802	2,44959	414,063
потік-	2	1313	570,93921	0,39999	408,531
нарадою	2	1375	570,93921	0,41888	403,093
кліматична	2	1386	570,93921	0,42223	402,143
льодовиків	3	4316	856,40881	1,31482	370,4

Рис. 2.2.7. Статистика однослівних українських термінів

Item	Frequency (focus)	Frequency (reference)	Relative frequency (focus)	Relative frequency (reference)	Score
всесвітня метеорологічна організація	4	48	1141,87842	0,01462	1126,41
наслідками зміни клімату	3	23	856,40881	0,00701	851,443
наслідків зміни клімату	3	249	856,40881	0,07585	796,956
зміни клімату в	3	263	856,40881	0,08012	793,809
до зміни клімату	3	428	856,40881	0,13038	758,51
і накопичувачів парникових газів	2	0	570,93921	0	571,939
у якій перебуває уся	2	0	570,93921	0	571,939
накопичувачів парникових газів	2	0	570,93921	0	571,939
перебуває уся планета	2	0	570,93921	0	571,939
є нарадою сторін цієї	2	0	570,93921	0	571,939
поглиначів і накопичувачів парникових	2	0	570,93921	0	571,939
зусиль з викорінення бідності	2	0	570,93921	0	571,939
якій перебуває уся планета	2	0	570,93921	0	571,939
викидів у масштабах усієї	2	0	570,93921	0	571,939
нарадою сторін цієї	2	0	570,93921	0	571,939
наявних наукових знань	2	0	570,93921	0	571,939
понад доіндустріальні рівні	2	0	570,93921	0	571,939
найкращих наявних наукових знань	2	0	570,93921	0	571,939
викидів у масштабах	2	0	570,93921	0	571,939
якій перебуває уся	2	0	570,93921	0	571,939
поглиначів і накопичувачів	2	0	570,93921	0	571,939
скорочення викидів у масштабах	2	0	570,93921	0	571,939
с понад доіндустріальні	2	0	570,93921	0	571,939
і накопичувачів парникових	2	0	570,93921	0	571,939
крижаного щита Гренландії	2	0	570,93921	0	571,939
у масштабах усієї економіки	2	0	570,93921	0	571,939
нарадою сторін цієї угоди	2	0	570,93921	0	571,939
масштабах усієї економіки	2	0	570,93921	0	571,939
с понад доіндустріальні рівні	2	0	570,93921	0	571,939
найкращих наявних наукових	2	0	570,93921	0	571,939
з викорінення бідності	2	5	570,93921	0,00152	571,069

Рис. 2.2.8. Статистика багатослівних українських термінів

Додаток В

climate	клімат, кліматичний
emission	викид
greenhouse	парниковий
heatwave	хвиля спеки, потепління, спека, тепла хвиля, хвиля тепла
drought	посуха, засуха
warming	потепління, розігрівання
biodiversity	біорізноманіття, біорозмаїття
extinction	зникнення, вимирання

mitigation	пом'якшення
methane	метан
ozone	озоновий
Grenland	Гренландія, гренландський

Рис. 2.2.9. Відповідники однослівних англійських термінів

greenhouse gas	парниковий газ
extreme weather	екстремальна погода, екстремальні погодні умови
mass extinction	масове вимирання, масове зникнення
ozone layer	озоновий шар
weather event	погодне явище
nuclear fuel	ядерне паливо
temperature rise	потепління, підвищення температури
greenland ice sheet	крижаний щит Гренландії, Гренландський крижаний щит
extreme weather event	екстремальне погодне явище

Рис. 2.2.10. Відповідники багатослівних англійських термінів

Додаток С

Кількісне співвідношення способів перекладу екотермінів

Рис. 3.2.1. Кількісне співвідношення способів перекладу екотермінів

SUMMARY

Language is an integral component of the relationship between people, society, and nature. In recent times, the issue of the interaction between society and nature has gone far beyond the realm of academic debate. Climate change is already affecting our lives, and language is a powerful tool that can help prevent and overcome the consequences of disasters. The media are increasingly covering issues related to climate change. In our study, we will try to find out how English journalistic texts illuminate climate change and analyse the ways of translating environmental terminology into Ukrainian. This will allow us to identify the main strategies and tactics used to translate journalistic articles on environmental issues.

The theme of my master's thesis is eco-translation strategies and tactics in the English-Ukrainian direction of rendering mass media texts on climate change.

The relevance of the study is determined by the necessity to explore how mass media texts on climate change are rendered in the Ukrainian media, namely, we were interested in rendering environmental terms. Few works present a comparative analysis of environmental terminology use in the English and Ukrainian languages, ways of their rendering, and corpus research on the English-Ukrainian eco-terminology in mass media texts.

The object of the study is English journalistic articles on climate change and their parallel Ukrainian texts. The subject matter of the research is the specifics of rendering environmental vocabulary in journalistic texts, in particular, the translation of terminology. The work consists of an introduction, three chapters, conclusions to each section, general conclusions, references, and appendixes.

The theme has been widely investigated by various researchers such as M. Halliday, E. Haugen, L. Kokhanova, K. Kusko, L. Masenko, L. Sologub, A. Stib, L. Diamanti, G. Hu, O. Babire, N. Gudz, I. Rosemarica, and others. In the course of the study, we analysed 70 theoretical sources.

The academic novelty of the research is the approach of comparative analysis being used for the first time in order to parse the translation of the English mass media texts on climate change into Ukrainian.

The aim of the research is to look closely into the specifics of rendering the English mass media texts on climate change in Ukrainian and conduct the corpus research on eco-terminology. We used different types of analysis to complete our objectives, including the method of theoretical analysis, method of interpretative analysis, method of comparative analysis, method of corpus research, and sample method.

The research objectives are to explore theoretical aspects of ecolinguistics, ecological translation, and ecological discourse, and to outline various approaches to their definition; to identify the predominant translation strategies and tactics used to render mass media texts on climate change; to analyse articles on climate change in the English-language media and their Ukrainian parallel texts; to conduct a comparative translation analysis of environmental vocabulary functioning in mass media texts; to carry out corpus research of environmental terminology functioning in the English and Ukrainian mass media texts; to analyse the ways of rendering English environmental terms into Ukrainian.

The vocabulary of the compared languages includes an ecological lexicon, consisting of ecological terminological and non-terminological vocabulary and phraseology. In my study, I have identified the key strategies and tactics for translating environmental vocabulary in journalistic texts, namely terms and emotional-expressive elements.

The choice of eco-translation strategies and tactics depends on such factors as the purpose of translation, target audience, context, text type, vocabulary type, translator's subjective preferences, and their awareness in the field of ecology. The

main ways of rendering ecological terms include equivalent translation, transliteration, literal translation, and descriptive translation.

For the purpose of my research, I have extracted about 100 single-unit and 100 multi-unit English and Ukrainian terms from the corporal texts by means of the Sketch Engine tool. I have determined a percentage of the translation methods of environmental terms and found that 41% were translated by literal translation, 27% by equivalent translation, 16.5% by transliteration, and 15.5% by descriptive translation.

Mass media articles are non-specialized environmental texts, and the rules of terminology use aren't strictly prescribed. In Ukrainian translation, there are omissions, descriptive and synonymous translations. Complex English sentences have been disintegrated in the Ukrainian translation to simplify information. Inanimate agent subjects that are peculiar to the English language were translated by cause-and-effect subordinate sentences in Ukrainian.

Among the emotionally expressive elements in journalistic texts on climate change, we can identify colloquial phrases, phraseological expressions, culture-bound units, terminological phrases with emotionally expressive adjectives, and environmental terms used in an ironical sense. Emotional and expressive vocabulary is rendered by literal translation, which does not affect the pragmatic effect of the original. In some cases, such vocabulary was rendered neutrally, and some elements were omitted. Sometimes emotional-expressive adjectives were added in the translation to enhance the impact on the reader.

The prospective directions of research are a further study of the ways of rendering journalistic texts on climate change and their specific features in Ukrainian.